

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistika

Katedra marketingové komunikace a PR

Bakalářská práce

Praha 2024

Veronika Čížinská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra marketingové komunikace a PR

**(De)stigmatizace tématu duševního zdraví v mediálním
diskurzu mezi roky 2021-2023**

Bakalářská práce

Autorka práce: Veronika Čížinská

Studijní program: Marketingová komunikace a PR

Vedoucí práce: Ing. Bc. Petra Koudelková, Ph. D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

Praha, 25. 4. 2024

Veronika Čížinská

Bibliografický záznam

ČIŽINSKÁ, Veronika. *(De)stigmatizace tématu duševního zdraví v mediálním diskurzu mezi roky 2021-2023*. Praha, 2024. 52 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra marketingové komunikace a PR. Vedoucí bakalářské práce Ing. Bc. Petra Koudelková, Ph. D.

Rozsah práce: 70 021 znaků

Abstrakt

V posledních letech (2021–2023) se zvyšuje veřejný zájem o téma duševního zdraví. Tato studie zkoumá vliv médií na vnímání tohoto tématu a jeho destigmatizaci. S ohledem na teorie nastolování agendy a veřejného mínění je analyzováno, jak média rámcují téma duševního zdraví – zda k destigmatizaci přispívají či naopak posilují stereotypní předsudky. Na základě analýzy dat zjištěných v této práci lze konstatovat, že společnost se postupně zbavuje stigmatu spojeného s duševními onemocněními. V porovnání s předchozími lety, zejména s roky 2011 a 2001, pozorujeme rostoucí zájem veřejnosti o toto téma. Tato data poukazují na fakt, že se problematika duševního zdraví stává významným společenským tématem a probíhá proces její destigmatizace.

Abstract

In recent years (2021-2023) there has been increasing public interest in the topic of mental health. This study examines the influence of the media on the perception of this topic and its destigmatisation. Taking into account theories of agenda setting and public opinion, it analyses how the media frames the topic of mental health - whether it contributes to destigmatisation or, on the contrary, reinforces stereotypical prejudices. Based on the analysis of the data found in this thesis, it can be concluded that society is gradually shedding the stigma associated with mental illness. Compared to previous years, especially 2011 and 2001, we observe an increasing public interest in this topic. These data point to the fact that mental health is becoming an important social issue and the process of destigmatization is underway.

Klíčová slova

Destigmatizace, stigmatizace, duševní zdraví, psychické zdraví, duševní onemocnění, psychické onemocnění, duševní potíže, rámcování, stereotypy, komunikace

Keywords

Destigmatization, stigma, mental health, mental illness, framing, priming, stereotyping, communication,

Title

The (De)stigmatization of Mental Health in Traditional Media between the Years 2021-2023

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své externí poradkyni, psycholožce Mgr. Michaelae Bolckové, za její neocenitelnou pomoc při orientaci v Mezinárodní klasifikaci nemocí a porozumění složitosti duševních onemocnění. Také děkuji vedoucí mé práce, Ing. Bc. Petře Koudelkové, Ph.D., za systematické vedení, odborné rady a obětavost. Oceňuji nejen její čas, ale také postřehy, kterými přispěla k této práci.

Obsah

Úvod	10
1. Tradiční média a masová komunikace	11
1.1. Gatekeeping a veřejné mínění	12
1.2. Agenda setting, framing a priming	13
2. Stereotypizace a duševní zdraví	15
3. Stigmatizace.....	16
4. Druhy duševního onemocnění	17
5. Duševní onemocnění není to mentální	19
6. Duševní zdraví v kontextu událostí posledních let.....	20
7. Metodologie.....	22
7.1. Kvantitativní obsahová analýza	22
7.1.1. Výzkumné otázky	22
7.1.2. Definování kategorií	23
7.1.3. Interpretace	23
8. Obsahová analýza	24
8.1. Rok 2021	24
8.1.1. Kontext roku 2021	24
8.1.2. Data roku 2021	24
8.1.3. Příklady článků z roku 2021	26
8.1.3.1. Destigmatizační	26
8.1.3.2. Stigmatizující.....	27
8.1.3.3. Neutrální	28
8.2. Rok 2022	28
8.2.1. Kontext roku 2022	28
8.2.2. Data roku 2022	29
8.2.3. Příklady článků z roku 2022	31

8.2.3.1.	Destigmatizační	31
8.2.3.2.	Stigmatizující.....	31
8.2.3.3.	Neutrální	32
8.3.	Rok 2023	32
8.3.1.	Kontext roku 2023	32
8.3.2.	Data roku 2023	33
8.3.3.	Příklady článků z roku 2023	35
8.3.3.1.	Destigmatizační	35
8.3.3.2.	Stigmatizující.....	35
8.3.3.3.	Neutrální	36
9.	Interpretace výsledků.....	37
10.	Kontextuální porovnání s vybranými roky	40
10.1.	Rok 2011	40
10.2.	Rok 2001	40
10.3.	Období 1991-1995.....	41
10.4.	Interpretace porovnání.....	41
	Diskuze	44
	Limity výzkumu a návrhy na rozšíření práce	45
	Závěr	46
	Summary.....	48
	Použitá literatura.....	50

Úvod

V první části bakalářské práce se chci zaměřit na definování nejdůležitějších pojmů spjatých s mediální (de)stigmatizací tématu duševního zdraví. Je totiž naprosto zásadní vědět, jak média tvoří veřejné mínění a také, jak distribuce zpráv funguje a jaké má omezení a limity. Je důležité vědět, že nástroje, které používají média, mají určité charakteristiky a sklony k stereotypizaci, které mohou být u tématu duševního zdraví negativní.

Dále je pro tuto práci klíčové správně pochopit pojmy spjaté s duševním zdravím a nejen je, ale i společenský kontext posledních let. Za poslední (zkoumané) roky se totiž ve společnosti odehrálo mnoho událostí, které rezonovaly (či stále rezonují) celou společností a mohou abnormálně ovlivňovat duševní zdraví. Je tedy důležité na tyto události jako je pandemie nebo válka na Ukrajině upozornit.

Po definování všech základních teorií a vymezení odborných pojmů si určím postupy k výběru dat stanovením potřebné metodologie a výzkumných otázek. Dále pak budu zkoumat jednotlivé roky 2021, 2022 a 2023. Za pomoci Newton media a předem vybraných kategorií si vyfiltruji za každý rok destigmatizační články, stigmatizující, neutrální a ty se zanedbatelnou zmínkou, tudíž irelevantní. Dále tyto jednotlivé části doplním o názorné ukázky a vysvětlení, proč jsou vybrané články v daných kategoriích.

Poté, co takto zpracuji každý rok, porovnáám všechny roky dohromady. Pro lepší pochopení dat analyzuji i data za roky 2011, 2001 a období 1991 – 1995. Tato data budou cenná pro pochopení vývoje zkoumaného tématu v delším časovém úseku. Z takto rozebraných a interpretovaných dat vyhodnotím výsledky této práce za využití výzkumných otázek. Zjistím tedy to, zda dochází k destigmatizaci tématu duševního zdraví a zda se zvyšuje o toto téma zájem.

1. Tradiční média a masová komunikace

V době informačního přehlcení, ve které právě žijeme¹, je důležité zprávy selektovat a ověřovat². V tradičních médiích by tuto roli měli na sebe převzít novináři v roli tzv. gatekeeperů³. Právě tito jedinci rozlišují médium terciální⁴ / tradiční od média kvartálního/nového. Tyto osoby (především novináři) promlouvají skrze tradiční média k masám. Masová komunikace je tak chápána jako jeden ze základních znaků naší společnosti (Urban & kol., 2011).

Pod tradiční média spadá rádio, tisk a televize. Podle jiného dělení se tato média nazývají média terciální, která jsou charakteristická komunikací jedné pověřené osoby skrze médium k většině populace (masám). Primární médium je pak samostatná mezilidská komunikace, jak verbální, tak nonverbální, tzn. komunikace přímá bez nosiče informace. Pod sekundární médium spadá knihtisk, vesnický rozhlas či cokoliv jiného, co ke svému vzniku potřebuje určitou technologii, avšak příjemce je schopen informaci přijmout bez oné technologie. Mezi nejnovější média řadíme kvartální média, která zahrnují všechna digitální, síťová média a jejichž rysem je komunikace rovnocenně všech mezi všemi (Volek, Jiráček, Köpplová, 2006).

Jedině terciální média jsou svým principem média masová, protože oslovují velké skupiny příjemců. Pro tyto příjemce jsou informace z masových médií velmi zásadní, protože pomáhají utvářet určitý názor na svět. Podle Waltra Lippmanna pak lze masová média označit jako *okno do krajiny*, tedy jako něco, na co jen nahlížíme, nikoliv prožíváme, a tak si v našich hlavách *utváříme obraz o realitě* prostřednictvím informací z médií (Lippmann, 2015).

Dalším zásadním rozdílem terciální/masové komunikace je anonymita příjemce. Na rozdíl od nových médií, ve kterých se setkáváme s velmi osobní komunikací, jsou tradiční média distancovanější. V masové komunikaci se příjemci zpráv stávají anonymní jedinci a jejich

¹ Díky digitalizaci je v našem dosahu nespočet informací, které nedokážeme kvůli jejich počtu zpracovat. Tyto informace jsou pro nás častokrát nadbytečné a irelevantní. Díky tomuto stavu informačního přetížení nedokážeme racionálně přemýšlet, rozhodovat se, nebo zpracovávat další informace.

² Fact-checking – proces ověřování pravdivosti informací zejména ve zprávách a mediálním diskurzu

³ Viz podkapitola 1.1. Gatekeeping a veřejné mínění

⁴ Vysvětleno níže v textu

tvůrci pak organizace nebo profesionální komunikátoři, které daná organizace zaměstnává. Vztah je tedy jednostranný a neosobní (McQuail, 2005).

Nicméně, i když je novinář od příjemce distancován jak emocionálně, tak i fyzicky, jeho role je klíčová pro existenci zpravodajství a masové komunikace. Jejich zásadní a nevyvratitelná role právě v masové komunikaci je tzv. gatekeeping. Osoby, nejčastěji novináři, se nazývají gatekeepři a jejich hlavní role je filtrovat a fact-checkovat zprávy, které pak dále předávají širší veřejnosti.

1.1. Gatekeeping a veřejné mínění

Gatekeeping je obecný termín pro úlohu prvotního výběru a pozdějšího redakčního zpracování zpráv o událostech ve zpravodajstvích (McQuail, 2005). Produkce zpráv je úzce spjata s osobou zpravodaje, redaktora nebo editora zpráv. Tito lidé rozhodují o tom, co se do zpráv dostane a co skončí v koši (Trampota, 2006). Gatekeeping je tedy proces třídění a zpracování nesčetného množství informací do velmi omezeného počtu zpráv, který se k lidem každý den dostane. Je to hlavní role médií v moderním veřejném životě. Lidé (příjemci) se na novináře a jiné zprostředkovatele spoléhají a věří, že novináři zvládnou informace o miliardách událostí transformovat do zvládnutelného množství (Shoemaker & Vos, 2009).

Komunikační mediátoři (zprostředkovatelé) jsou ale často subjektivní (například ke vztahu ke své organizaci) a jejich objektivnost se ne vždy shoduje s „pravdivou“ realitou. Média totiž poskytují svým divákům informace, příběhy, dojmy, které mohou být předloženy kvůli jejich osobním důvodům, jako je třeba zvýšení zisku nebo vlivu (McQuail, 2005). Novináři také „vybarvují“ události a fakta nejen jejich použitím, ale i tím, že je nepoužijí vůbec (McLuhan, 1995).

Tito tvůrci zpráv však vytvářejí veřejné mínění, která můžeme chápat jako kolektivní názor významné části veřejnosti (McQuail, 2005). „*Veřejné mínění je utvářeno a formováno celou řadou faktorů materiálního a duchovního charakteru, rozumovými poznatky i emocionálními prvky. Mimořádný vliv na proces tvorby veřejného mínění má široké spektrum frekventovaně distribuovaných informací*“ (Urban a kol, 2011).

Veřejné mínění lze také chápat jako nadvládu stereotypů v podobě zkratk v komunikaci a zjednodušených obrazů ve vědomí lidí. Tyto zkratky a obrazy jsou vštěpovány kulturou,

kteřá nás definuje již od narození, prostřednictvím právě masové komunikace. Stereotypy jsou tu od nepaměti a stále se přechovává jejich význam z generace na generaci. Z toho vyplývá určitá konzistentnost veřejného mínění (Lippmann, 2015).

Jak ale také ve své knize *Veřejné Mínění* napsal Walter Lippmann, musíme si dát pozor na fakt, že zpráva a pravda není ta stejná věc. Funkce zprávy je signalizovat nějakou událost, funkce pravdy je přinést na světlo zakrytá fakta a spojit je s ostatními, a až pak si vytvořit obrázek o realitě (Lippmann, 2015). To znamená, že musíme kriticky vyhodnocovat všechny zprávy od novinářů, jakožto nositelů informací. Tomu napovídá i fakt, že úloha novinářů není prezentovat svět takový, jaký ve skutečnosti je. Vždy se budou snažit zaujmout naši pozornost strhujícími a neobvyklými příběhy, nikoliv běžnými věcmi. Ani u nejserióznějšího zpravodajského média nemůžeme předpokládat vysílání neutrální a nedramatické, aby reprezentovalo skutečný obraz světa (Rosling & spol, 2018).

Média ovlivňují to, co veřejnost zajímá a naopak. Neobvyklá témata přitáhnou více pozornosti a veřejnosti mohou připadat méně neobvyklá (Kahneman, 2012). Tato moc médií je nevyvratitelná. Média mohou svým výběrem zpráv a událostí ovlivňovat ono veřejné mínění a také to tak dělají. Tento proces vybírání a předkládání určitého tématu veřejnosti se nazývá nastolování agendy.

1.2. Agenda setting, framing a priming

Nastolování agendy (agenda setting) je proces, při kterém masová média prezentují určitá témata často a s určitým důrazem. Tím se stane, že větší část společnosti považuje tato vybraná témata za důležitější než jiná (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009). Agenda setting totiž poskytuje priority, a nejen informace (McCombos & Valenzuela, 2021).

Nastolování agendy je vnímáno jako proces toho, **o čem média chtějí, abychom přemýšleli**, namísto podsouvání určitého názoru (McCombos & Valenzuela, 2021). Nastolování agendy tedy vychází z myšlenky, „že tím, že média vybírají a zařazují do svých obsahů některá témata a jiná opomíjejí, určují, co budou čtenáři/diváci/posluchači vnímat jako důležité“ (Trampota, 2006).

Nastolování agendy je klíčové k fungování veškerých novin. I když agenda setting může být zneužita například v předvolebním období k odkrývání kauz či jejich detailnějšímu rozboru, musíme si připomenout, že bez toho síta informací bychom byli přehlčeni všemi možnými

informacemi a novinkami. Je důležité si uvědomit, jakou moc informace mají a jak dokáží formovat společnost. I ohledně názoru a pohledu na duševní zdraví.

Postupem času se však zjistilo, že nejenže je důležité si všimnout jaké zprávy média vybírají, ale i **jakým způsobem** je zpracovávají. Média totiž mohou při sdělování události některé detaily zatajit či zdůraznit a tím měnit tonalitu zprávy. Každá událost se dá zpracovat s různou tonalitou, s různým zarámováním (**framingem**) (McCombos & Valenzuela, 2021). To znamená, že *„různé způsoby prezentování stejné informace často vyvolají různé emoce“* (Kahneman, 2012).

V tématech spojených s duševním onemocněním důležitost framingu platí dvojnásob. Média mohou například napomáhat destigmatizaci⁵ duševního zdraví tím, že budou mluvit o lidech s duševním onemocněním informativně a bez předsudků. Také však mohou podlehnout stereotypizaci pacientů a ke stigmatizaci přispívat.

Další termín úzce spjatý s rámcováním a nastolováním agendy je priming. **Priming** je *„forma implicitní paměti, nevědomá, skrytá připravenost dlouhodobé paměti vybavit si potřebné položky nebo dovednosti při zadání určitého úkolu nebo učení“* (Hartl, 2004).

Podle principu primingu z knihy *Myšlení pomalé a rychlé* od nobelisty Kahnemana lze uvést příklad primingu v kontextu s duševním onemocněním. Když ze svého okolí (médií) uslyšíte častokrát duševní onemocnění s negativní konotací, stane se to, že když půjdete na procházku do parku psychiatrické nemocnice a uvidíte pacienta, budou vás napadat převážně negativní slova jako třeba „blázen“ a dokonce se podvědomě můžete i těmto pacientům vyhýbat. Priming má totiž dvě stádia, sada slov z médií a okolí nejenže aktivuje (v tomto případě) negativní myšlenky, ale dokonce i tyto myšlenky aktivují chování, které je spojeno s onou prvotní informací (negativní konotací). Účinky primingu tak mohou zasáhnout do každého zákoutí našeho života (Kahneman, 2012).

Priming je tedy stav, kdy média díky předem vybraným a nasazeným zprávám ovlivňují naše názory a postoje pouhým vystavením dané zprávy. Nejjednodušeji a nejrychleji média komunikují svoje názory přes stereotypy.

⁵ Více o stigmatizaci v kapitole 3. Stigmatizace

2. Stereotypizace a duševní zdraví

Stereotypizace je proces zobecňování určitého rysu chování či vlastností jedinců z určitých sociálních skupin. Může se jednat o stereotypizaci na základě rasy, pohlaví, věku, sexuální orientace, nebo onemocnění (například duševního) (Marx & Ko, 2019).

Stereotypy lze tak chápat jako zkratky, kterými média komunikují a urychlují a usnadňují tak tok informací. (Rosling & kol., 2012) Reálný prostor, reálný čas, reálná čísla, reálná spojení a reálné váhy jsou ztraceny. Perspektiva a základy a dimenze akcí jsou připojeny a zamraženy ve stereotypech (Lippmann, 1997). „*Stereotyp představuje zjednodušenou a zkreslenou reprezentaci, která se objevuje kontinuálně po delší dobu*“ (Trampota, 2006).

Vezmeme-li v potaz, že novináři musí vybírat z miliard zpráv a informací ty, co předají širší veřejnosti, je možnost využití zkratk v komunikaci velmi zásadní nástroj. „*Nutnost stereotypní reprezentace postav nebo institutů je ve zpravodajství vyvolána omezeným prostorem a nutností rychle a stručně charakterizovat aktéry zpravodajského příběhu*“ (Trampota, 2006).

Nicméně lze stereotypy chápat i negativně, jako něco, co vytváří (častokrát chybné) předsudky. Nejen média, ale **každý automaticky kategorizuje a generalizuje** (Rosling & kol., 2012). Společnost může mít například stereotypní názory na lidi potýkající se s duševním onemocněním. V kontextu duševního onemocnění jsou tyto stereotypy spíše negativní. Takzvané *škatulkování* nebo *nálepkování* v podobě stigmatizace lidí s duševním onemocněním může negativně ovlivňovat chování ostatních lidí vůči nim (Angermeyer & Matschinger, 2003). Někteří lidé si také například stereotypně myslí, že lidé s duševním onemocněním mohou být nebezpeční, i když ve skutečnosti je vyšší riziko, že si ublíží sami než lidem jiným (Mental Health Foundation, 2021). Navzdory zkreslenému mediálnímu obrazu jsou lidé s duševním onemocněním stejně nebezpeční jako běžná populace. Naopak sebepoškozováním, či sebevraždami jsou tyto lidé více nebezpeční sobě nežli lidem jiným (Fokus, 2023).

Stereotypizace je tedy označení nějaké skupiny lidí se společnou charakteristikou. Takto vytvořená skupina médiím umožňuje rychlejší a přímější komunikace. Avšak v momentě, kdy se společnost začne negativně a aktivně vymezovat vůči stereotypní skupině, stává se z tohoto předsudku stigmatizace.

3. Stigmatizace

Stigmatizace je sociální jev, který se objevuje tehdy, a pouze tehdy, pokud existuje nálepkování, negativní stereotypizace, jazykové oddělení a asymetrie moci (Andersen & kol., 2022, Thornicroft & kol., 2009). Negativní stereotypizace a s tím spojená stigmatizace a diskriminace lidí s duševními onemocněními má dokonce horší důsledky na jejich zdraví než samotné onemocnění (Thornicroft & kol., 2016).

Jako stigmatizaci lze například považovat pohled na lidi s duševním onemocněním, jako na lidi s nízkým IQ. Pravdou je však to, že duševní onemocnění nesnižuje inteligenci ani intelekt (Fokus, 2023). Tento stereotypní předsudek může vycházet i ze záměny duševního onemocnění s onemocněním mentálním⁶. To znamená, že nejenže lidé s duševním onemocněním se musí potýkat s příznaky samotné nemoci, ale i se stereotypy a předsudky spojené s danou nemocí. Důsledkem těchto dvou faktorů jsou lidé s duševním onemocněním okradeni o příležitosti, které definují kvalitní život, jako například dobrá práce, bezpečné bydlení či uspokojivá zdravotní péče. *„Pokud například obvodní lékař ví, že jeho pacient má diagnostikovanou duševní nemoc, může jeho stav vnímat odlišně a zanedbat jeho péči. V krajním případě může takové zanedbání skončit i smrtí“* (Winkler & Janoušková, 2016).

Z posledních výzkumů vyplývá, že se více než 20 % lidí během dospělosti potýká s duševním onemocněním (Fokus, 2023). Z toho vyplývá, že je téměř jisté, že každý zná někoho, kdo tyto problémy má. Dokonce se mezi lety 2010 a 2021 počet lidí s duševním onemocněním zvýšil o více jak 20 % (Národní zdravotnická informační portál [NZIP], 2023a). I tak je stigmatizace lidí s duševním onemocněním pořád téma. Pořád jsou předsudky ohledně duševně nemocných zakořeněny v naší společnosti. Je ale možné, že s přebývajícím procenty lidí potýkající se s duševním onemocněním je veřejnost k těmto lidem ohleduplnější a nastává destigmatizace? Je možné, že stigmatizace duševního zdraví už nepřibývá, a naopak se začíná očišťovat (destigmatizovat)?

⁶ Více o této problematice v kapitole 5. Duševní onemocnění není to mentální

4. Druhy duševního onemocnění

Duševní zdraví neexistuje samo o sobě. Je nedílnou a nezbytnou součástí celkového zdraví, které lze definovat přinejmenším třemi způsoby: jako nepřítomnost nemoci, jako stav organismu, který umožňuje plný výkon všech jeho funkcí, nebo jako stav rovnováhy uvnitř člověka a mezi ním a jeho fyzickým a sociálním prostředím (Sartorius & spol., 2013). Už jen fakt, že se o zdraví duševním bavíme a snažíme se ho definovat naznačuje, že duševní zdraví není samozřejmostí. Ze sémioticko-lingvistické teorie od sociologa Zerubavel (2018) o *označeném a neoznačeném* vyplývá totiž to, že tím, že některé věci označujeme, tím vlastně naznačujeme, že je nelze považovat jako standard, a proto je nemůžeme považovat za bezprostřední a samozřejmé.

A protože duševní zdraví není samozřejmost, dostáváme se k pojmu *duševní onemocnění*. Duševní onemocnění je velmi široký pojem a spadá pod něj velké množství onemocnění jako například bipolární porucha, deprese, poruchy osobnosti, schizofrenie, úzkosti a další (NZIP, 2023 b). Poznat a určit jednotlivé duševní poruchy je však velmi obtížné, protože nelze udělat žádný průkazný test jako v normální medicíně a jejich léčba je též těžko empiricky měřitelná (Brinkmann, 2023).

Nicméně i v psychiatrii (jako v celé medicíně) je diagnostika klíčovou a nepostradatelnou částí léčebného plánu pro pacienty. Psychiatrie je však komplikovanější v tom, že doktoři se musí spokojit s informacemi získanými jen od pacientů, nikoliv z testů krve či z jiných měření, protože „*etiopatogeneze⁷ většiny psychiatrických poruch není známá*“ (First & Pincus, 2009). To znamená, že je pacient diagnostikován jen na základě komunikace s lékařem. Laboratorní testy mají totiž v psychiatrii jen malý význam a diagnostické informace z jiných středisek také ztrácejí na užitečnosti, protože jejich spolehlivost nemusí být velká, vezme-li v potaz, že se neustále vyvíjí jednak diagnostické přístupy a pozorování, jednak systém klasifikací (First & Pincus, 2009).

V České republice, jakožto v celé Evropě se používá pro klasifikaci duševních nemocí manuál s názvem *Mezinárodní klasifikace nemocí* MKN (anglicky známé pod zkratkou ICD). Momentálně je v České republice platná 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10)⁸. Podle této klasifikace duševní onemocnění spadají pod kategorii *F00-F99* –

⁷ Soubor příčin a mechanismů, které vedou ke vzniku a rozvoji nemoci

⁸ K 31.1. 2023

Poruchy duševní a poruchy chování. V této kategorii se nachází organické duševní onemocnění (např. demence), poruchy spojené s užíváním psychoaktivních látek, schizofrenie, afektivní poruchy (poruchy nálad), syndromy poruch chování, spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory např. (poruchy příjmu potravy), neurotické, stresové a somatoformní poruchy (např. fobické úzkostné poruchy, obsedantně nutková porucha), poruchy osobnosti a chování u dospělých, mentální retardace, poruchy psychického vývoje (např. vady řeči), poruchy chování a emocí s obvyklým nástupem v dětství nebo dospívání (např. hyperaktivita) a neurčené duševní poruchy (MKN-10, 2023).

To, že tento výčet je velmi obsáhlý a pestrý, poukazuje na to, jak je složité definování člověka s duševními obtížemi, a proto pak také mohou vznikat chybná stereotypní označení na základě nepochopení komplexnosti této kategorie. V této kategorii jsou totiž jednak lidé s mentální retardací, kteří se projevují s nižším IQ, ale i lidé se schizofrenií, kteří mají nějakou formu deformace myšlení a vnímání, jejich intelekt je však zachován v normálu.

V této práci budu zkoumat jen kategorie F20-F29 – Schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy, F30-F39 – Afektivní poruchy a F40-F48 – Neurotické, stresové a somatoformní poruchy.

Samotné nemoci ale nejsou vždy tím jediným problémem, který postihuje lidi s duševním onemocněním. Duševní onemocnění může mít lehčí průběh, avšak právě lidé s lehkými příznaky duševního onemocnění mají tendenci vyhýbat se vyhledání pomoci, protože diskurz o duševním zdraví je spojen se stigmatizací a nedostatečnou informovaností (Pavlova & Berkers, 2022). Právě média, která by měla informovat a destigmatizovat, jsou úzce spojována se stigmatizací, a dokonce jsou brána jako jeden z rizikových faktorů spouštěčů duševních poruch (Gu & Ding, 2023). V publikaci (Nowakova & kol., 2012) dokonce autoři došli k závěru, že právě tištěná média se stala sociálními strukturami pro udržování stigmatu.⁹ To zdůrazňuje závažnost stigmatizace duševních onemocnění, protože bez léčby či jen vědomého hlídání projevů nemoci může být jakákoliv, nejen duševní nemoc, velmi závažná.

⁹ Tato studie čerpala z dat z roku 2011 a popisuje vybrané státy z centrální Evropy (i Českou republiku)

5. Duševní onemocnění není to mentální

I když pod duševní onemocnění podle MKN-10 spadá i mentální retardace, tudíž nemoc se sníženým IQ, neznamená to, že veškeré duševní nemoci způsobují nižší IQ. **Mentální onemocnění je chybný termín** pro označování duševních nebo psychických onemocněních. Toto označení *Mentální onemocnění* může napomoci ke stigmatizaci duševních poruch tím, že se lidem implicitně a chybně vybaví nižší intelekt.

Mentální onemocnění je chybné označení, které patrně pochází z anglicizace českého jazyka. Právě v angličtině je totiž duševní onemocnění *mental disorder*, kdežto české mentální onemocnění je blíže spíše k označení *brain disorder*. Duševní onemocnění je totiž nehmatatelné, kdyžto onemocnění mozkové je prokazatelné různými testy. Ačkoliv jsme „v oblasti neurověd, genetiky a epigenetiky a neurovývoje dosáhli mnoha úžasných pokroků, bohužel neexistuje jediný identifikovatelný biomarker pro jakoukoli duševní poruchu“¹⁰ (Banner, 2013).

Z angličtiny, případně přes angličtinu se dostává do češtiny záplava mnohem více nových slov než jen často chybně používané mentální zdraví. To, že slova přejímáme z cizích jazyků, a převážně z angličtiny není novinkou, jazykovým nositelem globalizačních tendencí je totiž právě angličtina (Adam, 2011). Momentálně mladá generace Čechů je dokonce obklopená angličtinou to takové míry, že všichni aspoň částečně anglicky mluví. Není proto ani překvapením, že v současnosti je vliv angličtiny na češtinu mnohonásobně větší, než vliv kteréhokoli jiného jazyka, a co víc, než vliv všech ostatních cizích jazyků dohromady (Adam, 2011).

Mezi slova, která jsou přejímána z cizích jazyků, patří především termíny z různých oblastí vědy, techniky, umění a ekonomiky. Tento jev je v zásadě přijatelný, protože internacionalizace terminologie je vesměs přirozená a prospěšná. Avšak současně pozorujeme tendenci k využívání odborného jazyka v běžném veřejném diskurzu, kdy terminologické anglicismy pronikají do zpravodajství, publicistiky, popularizace a reklamy (Adam, 2011). Právě skrz média, která utvářejí veřejné mínění, je možné, že je chybný odborný termín *mentální onemocnění* šířen.

¹⁰ Tento problém z medicinského hlediska a přesné klasifikace je velmi obsáhlý a složitý a v této práci ho nebudu kvůli jeho komplexnosti a jiné odbornosti detailněji rozebírat.

6. Duševní zdraví v kontextu událostí posledních let

Duševní zdraví je ovlivňované nejen v mikroprostředí individuálními socio-psychologickými faktory, ale i v makroprostředí kulturně-enviromentálními a celospolečenskými aspekty (Angela & Kokalov, 2022). Existuje totiž jasná souvislost mezi socioekonomickými faktory a špatným duševním zdravím (Macintyre & kol, 2018). V posledních letech mezi tyto události patří zejména pandemie Covid-19 a válka na Ukrajině. Tyto dvě události mohou mít vliv na duševní zdraví a jeho obraz v médiích, a proto je potřeba počítat s případnými změnami trendů, a hlavně pochopit křehkost a nepředvídatelnost tohoto tématu.

To, že je naše duševní zdraví křehké se ukazuje nejen nadnárodními vlivy jako pandemie koronaviru nebo Rusko-Ukrajinská válka. Duševní zdraví obyvatelů České republiky a mediální obraz daného tématu se mění i vlivy čistě lokálními. Mezi tyto faktory lze zařadit tragické události, které dávají tématu duševnímu zdraví značný mediální prostor. Mezi těmito událostmi je i ta z konce roku 2023. Necelý týden před Vánocemi se na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy odehrála masová střelba. Tato „*extrémní a nesmírně závažná situace tiživě zasáhla nejen celou akademickou obec Univerzity Karlovy, ale i širokou veřejnost v ČR i v zahraničí*“ (Králíčková & Lehečková, 2023). Univerzita Karlova v návaznosti na tuto událost pak nabízela studentům, zaměstnancům a všem potřebným rozšířenou psychologickou pomoc a poradenství ve specializovaných centrech (Králíčková & Lehečková, 2023). Nejen Univerzita Karlova, ale i neziskové organizace zabývající se duševními onemocněními nabídly svoje služby. Média se po střelbě zabývala více pozůstalými než pachatelem, a tak se v médiích kladl důraz na posttraumatické poruchy (PDST) či úzkosti.

Další událostí, která mohla ovlivnit obyvatele České republiky byla (a stále je) Rusko-Ukrajinská válka, která začala v roce 2022. I když se České republiky tato válka přímo netýká, dopady na duševní zdraví byly i tak měřitelné. Nejen noví uprchlíci z Ukrajiny, kteří spadají jako migranti mezi jednu z rizikových kategorií výskytu duševních onemocněních, ale i generace Rusů a Ukrajinců žijící v České republice nebo i jejich blízcí tuto invazi pociťovali. Pro ně mohla být spouštěčem zhoršujících duševních problémů také zranitelnost nebo nejistota ohledně budoucnosti. Podle výzkumů totiž více jak 20 % osob, žijících v prostředí, v němž probíhá konflikt, se potýká s nějakou formou duševního onemocnění (Angelova & Kokalov, 2022).

Podle dotazníkových studií například více než jedna třetina dotazovaných českých vysokoškolských studentů přiznala zhoršení svého duševního zdraví ve spojitosti s vyšší mírou úzkostí a depresí v souvislosti se zprávami o Rusko-Ukrajinské válce v roce 2022 (Riad & kol., 2022). Také je nevyvratitelné, že „válka zároveň vyvolává vedlejší účinky a zatěžuje obyvatelstvo EU ze socioekonomického hlediska, čímž vytváří další dlouhodobá rizika pro duševní zdraví v celé EU“ (Angelova & Kokalov, 2022).

V neposlední řadě mezi největší kulturně-enviromentální faktory podílející se mimo jiné na medializaci duševního zdraví za poslední tři roky patří pandemie koronaviru. V České republice se Covid-19 poprvé objevil začátkem roku 2020, avšak i následující dva roky byl hlavním tématem. Během této pandemie se zpříšňovala opatření, která eskalovala až téměř po úplný zákaz vycházení. Tyto restriktce sice obyvatelstvo chránily od koronaviru, neprospívaly však duševnímu zdraví. *“V první fázi pandemie trpělo zhoršeným duševním zdravím (příznaky alespoň středně těžké deprese či úzkosti) 20 % respondentů. To představovalo více než trojnásobný nárůst oproti stavu před pandemií (6 %)“* (Bartoš & kol. 2020). Duševní zdraví se od začátku pandemie koronaviru obecně dále zhoršovalo. Nejvíce to pocítovali mladí lidé, kteří ani nemohli chodit do školy, a tak zůstávali doma bez socializace, která je pro tento věk klíčová. Před pandemií byl v přepočtu každý šestý jedinec duševně nemocný, od té doby se toto procento jistě zvýšilo (Angelova & Kokalov, 2022).

Všechny tyto události, a nejen ty přispívaly do nějaké míry ke zhoršení duševního zdraví lidí, kteří byli těmito událostmi zasaženi. Žádná z těchto událostí nebyla předvídatelná a o to víc je křehkost samotného duševního zdraví nasnadě. Jak však média, jakožto zprostředkovatelé informací, o těchto trendech informují? Jestli je duševní zdraví opravdu tak křehké, je citlivá komunikace o něm ještě důležitější.

7. Metodologie

7.1. Kvantitativní obsahová analýza

Pro zpracování dat, v podobě většího množství textů, je v této bakalářské práci využita kvantitativní obsahová analýza. Konkrétně taková analýza, která se zabývá mediální agendou a zkoumá jen vzorek obsahů vybraných medií a **zároveň sleduje postavení jednoho tématu** z hlediska vývojové perspektivy. V případě této bakalářské práce se jedná o výzkum vývoje mediálního pokrytí tématu duševního zdraví v určitém časovém úseku z vybraných mediích (Trampota & Vojtěchovská, 2010).

Pro správnou analýzu je potřeba si odpovědět na tři základní otázky, které nám pomohou správně filtrovat data, a to jaké obsahy se zkoumají, v jakých médiích a za jaké období (Sedláková, 2014). V této bakalářské práci se zkoumá míra stigmatizace či destigmatizace tématu duševního zdraví v českém mediálním diskurzu za poslední tři roky (konkrétně 2021, 2022, 2023).

Vybrané tituly jsou české, tištěné, nejčtenější deníky, které spadají pod různá vydavatelství. Za Czech News Center byl vybrán nejčtenější bulvární Blesk (Končelík & kol., 2010), za Mafru Lidové noviny, za nakladatelství Economia Hospodářské noviny a za vydavatelství Borgis Právo. Všechny články jsem selektovala za pomoci databáze Newton Média Search.

Z hlediska obsahu se hledané výsledky za dané roky dále zužovaly nejen pomocí vybraných deníků, ale i klíčových slov. Pro tuto práci se zvolilo pět klíčových slovních spojení a to „duševní zdraví“ nebo „duševní onemocnění“ nebo „duševní potíže“ nebo „psychické onemocnění“ nebo „psychické zdraví“.

7.1.1. Výzkumné otázky

Následně byly stanoveny výzkumné otázky, na které bude odpovězeno analýzou. Tyto otázky budou potřebné ke správné interpretaci získaných dat, pomocí nichž je i vyhodnotíme.

V1: Jakým způsobem převážně rámcují vybraná média téma duševního zdraví za poslední tři roky?

V2: Jak se změnil počet článků z vybraných médiích rámcující články destigmatizačně nebo stigmatizačně ve spojitosti s tématem duševního zdraví za poslední tři roky?

V3: Zvýšil se zájem vybraných médií o téma duševního zdraví za poslední tři roky?

7.1.2. Definování kategorií

Protože se v této práci zkoumá míra destigmatizace, popřípadě stigmatizace, jsou vybrané články zařazovány do čtyř kategorií, dvou hlavních a dvou pomocných, podle následných kritérií.

Do kategorie **destigmatizační** spadají všechny články, které otevřeně píší o tématu duševního zdraví, popřípadě nějakého duševního onemocnění. Hlavním tématem článku je právě téma duševního zdraví/onemocnění a články jsou informativní a nevzbuzují strach a nenávisť.

Jako **stigmatizující** byly označeny všechny články, které zmiňovaly duševní onemocnění jako něco nebezpečného, a tudíž vzbuzovaly strach, nebo články co duševní onemocnění využívaly negativně stereotypně jako nadávku, a proto se pojily s nenávisť.

Dále definuji kategorii **neutrální** jakožto sekundární kategorii. V této kategorii se jen zmiňovalo téma duševního zdraví, avšak zmínka nebyla dost rozsáhlá, aby pomohla k destigmatizaci nebo aby byla stigmatizující. Takové články byly nestigmatizační. V poslední kategorii, která se nazývá **irelevantní** se nachází články, které se netýkají výzkumu, ale objevilo se v nich jedno z klíčových slov nejčastěji ve formě pojmu Národního ústavu duševního zdraví.

7.1.3. Interpretace

Každý zkoumaný rok byl dle výše popsaných kategorií interpretován a zanesen do grafů pro lepší přehlednost. Dále všechny tři zkoumané roky byly dohromady porovnány a celkově vyhodnoceny. V neposlední řadě se pro lepší porozumění celého kontextu a vývoje tématu porovnaly zkoumané roky (2023, 2022, 2021) s roky 2011, 2001 a s obdobím 1991 – 1995. Pro lepší přehlednost byly u všech porovnání využity grafy. Celá kódovací kniha bude dostupná v online příloze.

8. Obsahová analýza

8.1. Rok 2021

8.1.1. Kontext roku 2021

Rok 2021 je velmi jedinečný, co se týče citlivosti na téma duševního zdraví. Mezi nejzásadnější událost roku 2021 patří bezpochyby to, že byla už druhý rok pandemie koronaviru. Kvůli tomu, že se už druhý rok Česká republika společně s celým světem zastavila, psychika občanů byla čím dál tím častěji skloňována. Nadále přicházela opatření omezující všechny občany, jako zákaz chození ven, zákaz přecházení hranic krajů, nebo zakázaný vstup do obchodů pro určité věkové kategorie v určitý čas. Tato všechna opatření, a také neustálý stres ve spojitosti s onemocněním Covid-19 v lidech vyvolávalo neustálé napětí, a tak se zájem o téma duševního zdraví a péče o něj zvyšoval.

Mezi další události, které mohly ovlivnit počet článků zabývajících se tematikou duševního zdraví, spadají Olympijské hry (OH) v Tokiu. Poprvé v novodobé historii se OH posunuly o celý rok. Sportovci tak museli svoje sportovní cíle o rok prodlužovat. Tato nedobrovolně prodloužená příprava se mohla podepsat na psychice sportovců. Vezmeme-li v potaz, že restriktce v Japonsku i během OH byly velmi přísné, mohlo se stát, že satisfakce za nominaci na tuto akci se nemusela shledat s představami a mohla vyvolat v lepším scénáři jen zklamání.

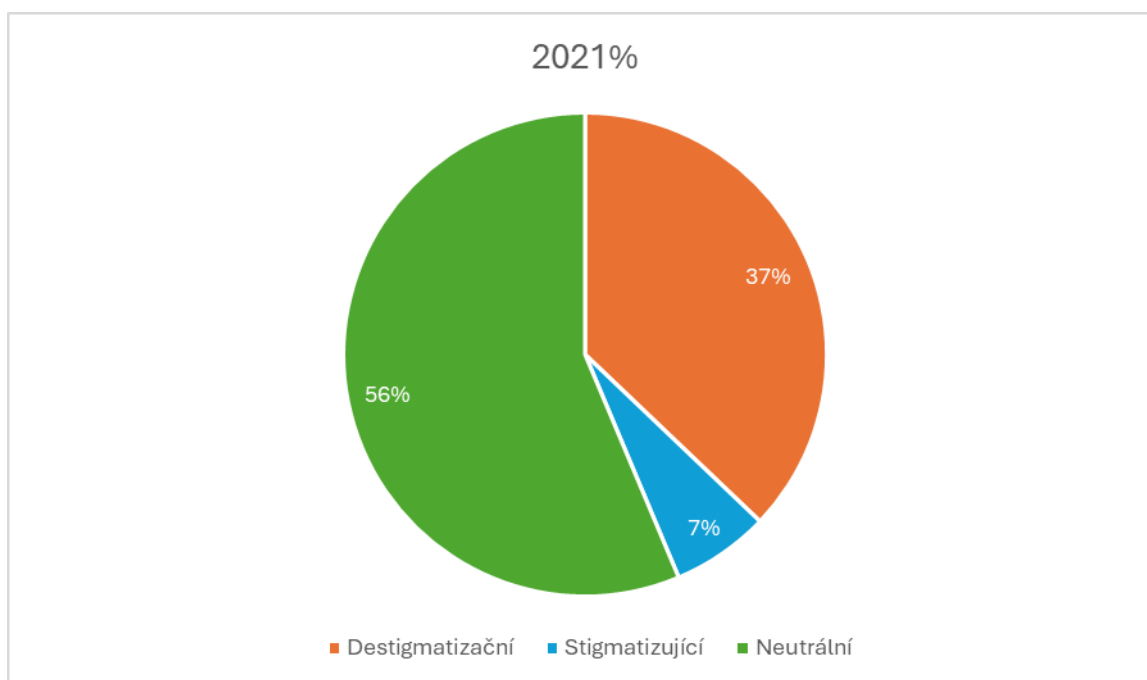
V neposlední řadě se v roce 2021 konaly nejzásadnější volby ČR, volby do poslanecké sněmovny. I řada politických stran zachytila zvyšující se zájem o téma duševního zdraví, díky koronaviru měly některé strany ve svém programu zlepšení péče o duševně nemocné či důraz na prevenci.

8.1.2. Data roku 2021

Podle předem definovaných kritérií (viz kapitola 7. 1. 2. Definování kategorií) se vyfiltrovalo v roce 2021 celkem 342 článků, z nichž bylo pouze 229 relevantních. Všechny tyto články obsahovaly alespoň jedno z klíčových slov a objevily se v jednom ze čtyř vybraných médií. Nejvíce zmínek se objevilo v Lidových novinách (75) a v Právu (78). Naopak nejméně článků s vybranou tematikou měl deník Blesk s 24 a Hospodářské noviny s 52 články.

Celkově se objevilo 85 destigmatizačních článků z 229 (37 %) a pouhých 15 stigmatizujících (7 %). Zbytek článků byl neutrální. (viz Graf 1. *Rok 2021 v procentech*)

Graf 1. Rok 2021 v procentech

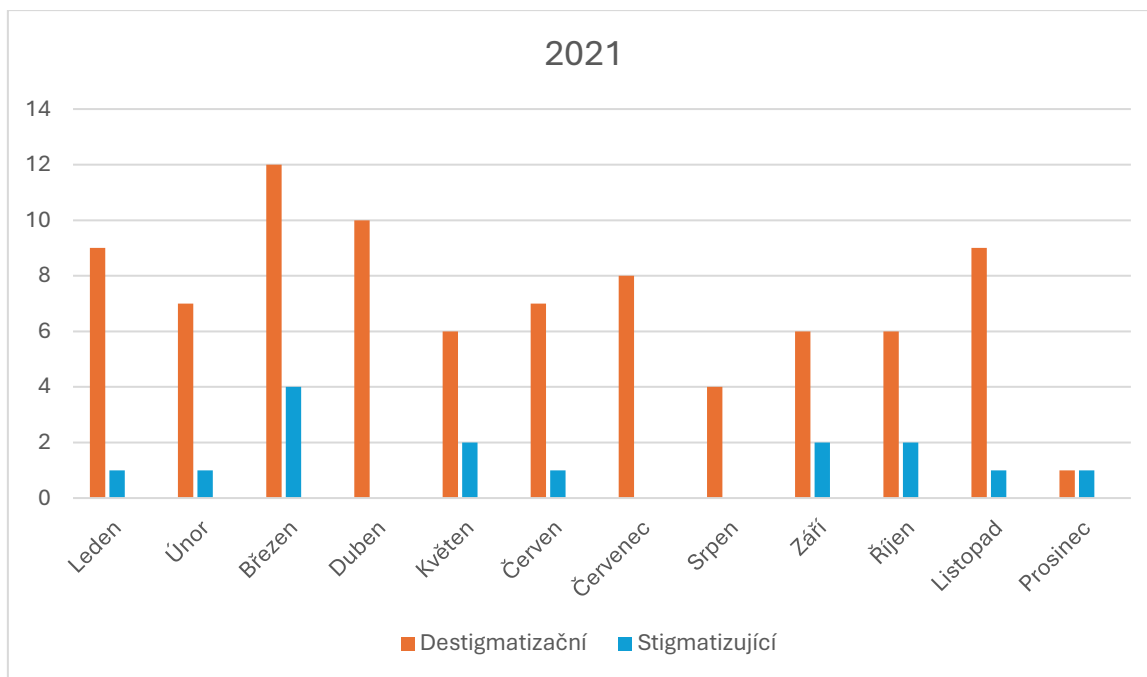

Zdroj: Autor

Co se týče jednotlivých vybraných médií, i Lidové noviny, Hospodářské noviny a Právo sdílelo podobnou bilanci. Tedy nižší jednotky procent stigmatizujících článků a nižší desítky destigmatizačních. Pouze Blesk se se procentuálně neshodoval se stigmatizujícími články se svými 21 % za rok 2021.

Ve všech médiích převládal počet destigmatizačních nad stigmatizujícími články. I v každém měsíci daného roku tomu tak bylo (viz Graf 2. *Rok 2021 rozdělen do měsíců*). Z grafu si můžeme povšimnout, že stigmatizující články se každý měsíc držely na nižších jednotkách a během letních prázdnin (července a srpen) dokonce přestaly být v novinách úplně. Dalším zajímavým faktem je měsíc prosinec, kde se stigmatizující a destigmatizační články po jednom shodují. To může být díky oslavě Vánoc a potřebě změnit téma za pohodová, nikoliv závažná a stresující jako může být duševní onemocnění.

Graf 2. Rok 2021 rozdělen do měsíců

Zdroj: Autor

8.1.3. Příklady článků z roku 2021

8.1.3.1. Destigmatizační

V roce 2021 bylo 33 % destigmatizačních článků (z vybraných 343). Mezi těmito články je například článek z 21. 8. 2021 z Lidových novin nesoucí nadpis *Poporodní deprese trápí pětinu matek*. Zajímavostí je, že ačkoliv je tento článek vyhodnocen Newton media jako negativní, a obsah tomu tak odpovídá, v této práci je však považován pozitivně za destigmatizující. I když je totiž tematika poporodních depresí smutná, je velmi pozitivní a zásadní, že se o ní informativně mluví. Otevřeně a bez předsudků. Je důležité si totiž připomenout, že právě témata nám nepříjemná musíme komunikovat tak, aby se z nich smyla stigmatizace a tabuizace a pomáhala lidem se s onou nemocí vypořádat, nejen odsuzovat.

Dalším příkladem jsou články z konce z letních měsíců v období OH a jiných sportovních vrcholových akcí¹¹. V tomto období se totiž objevilo hned několik článků o tenistce Naomi Ósaka a gymnastce Simone Biles. Obě tyto sportovkyně se totiž potýkaly s duševním onemocněním a v médiích o tom otevřeně mluvily. Díky jejich otevřenému sdílení problému mohly destigmatizovat část společnosti a odstranit předsudky některých lidí vůči lidem s duševními problémy.

Nejen otevřenost sportovců na téma duševní zdraví pomáhá bořit bariéry předsudků, ale i otevřenost doktorů. Doktoři jsou jednou z profesí, kterou většina lidí respektuje a uznává, proto článek v Blesku z 22. 9. 2021 s nadpisem *Lékaři z první covidové linie bojují s depresí sami*, může normalizovat toto citlivé téma a vyvracet zakořeněné stereotypy, že lidé s duševním onemocněním jsou lidé s nižším IQ.

8.1.3.2. Stigmatizující

Pouhá 4 % všech vybraných článků z roku 2021 byla svým obsahem stigmatizující. Mezi ně patří například článek z konce roku, konkrétně z 21.12., když v Právu vyšel článek s nadpisem *Napadl zdravotnice, hrozí mu pět let*. V poměrně krátkém článku se dvakrát zmínilo, že mladík, který napadl zdravotnici, je psychicky nemocný. To může napomáhat k negativní stereotypům, znázorňující duševně nemocné jako nebezpečné. Zároveň samotný výběr článku a jeho zarámování (viz kapitola 1.2. Agenda setting, framing a priming), ve kterém se převážně mluví o pachateli ve spojitosti s jeho duševními problémy, značí v tomto případě stigmatizující prvky. Lidé si pak mohou díky primingu negativně spojit lidi s duševním onemocněním jako nebezpečné.

Mezi další stigmatizační článek můžeme také zařadit ten ze 17. 2. 2021, který se v Hospodářských novinách objevil pod nadpisem *Kreml mění strategii, Navalnyj už pro něj není pan „nikdo“*. V tomto článku je slovní spojení *duševní zdraví* bráno jako urážka a negativní stereotypní označení někoho, kdo není moc chytrý. Ve větě je zřejmá negativita

¹¹ 29. 9. 2021, Lidové noviny, *Bilesová: Měla jsem skončit už před OH*; 30. 7., Blesk, *Jsem víc než sport*; 29. 7., Blesk, *Zase odstoupila! Bojuje s démony*; 29. 7., Lidové noviny, *Hrdost stranou, hlavně zdraví*; 29. 7., Právo, *Bilesová bojuje s démony*; 2. 6. Lidové noviny, *Ósakaová: Ať máme klid, odstupuju z Roland Garros*; 2. 6., Právo, *Ósakaová opouští tenisový kolotoč*; 31. 5., Lidové noviny, *Na tiskovku nejdu*; 28. 5., Blesk, *Hraju, mlčím!*

tohoto spojení. „...*Držel se osvědčeného stylu, když například nahlas přemítal o duševním zdraví nejobávanějšího oponenta a vznášel řečnickou otázku: Je to snad prostě idiot?*“ (Černý, 2021).

8.1.3.3. Neutrální

Článků neutrálních se objevilo 37 %. Mezi neutrální články patří třeba ten z 7. 9.¹² o novém školním roce. V dlouhém článku se zmínila i duševní (ne)pohoda studentů a vzrůstající úzkosti. Nicméně článek byl spíše zaměřen na pozvolný start do off-line výuky a téma psychického zdraví tak bylo jen velmi okrajové, nicméně neopomenuté.

Dále se také sdílely typy na procházky po Česku, ve kterém autoři článků psali, že procházky přispívají jak k fyzickému, tak i psychickému zdraví.¹³ Tyto typy článků sice primárně radí čtenářům turistické trasy, i tak je ale velmi zásadní, že se o duševním zdraví baví ve spojitosti s normálními aktivitami.

8.2. Rok 2022

8.2.1. Kontext roku 2022

I začátkem roku 2022 bylo téma koronaviru stále aktuální. Restrikce se postupně uvolňovaly, i tak však byl vidět dopad předešlých omezení a důraz na pomalý rozjed „do normálu“. Bohužel téma upadajících pandemie koronaviru vystřídala válka na Ukrajině.

Koncem února roku 2022 vypukl vojenský konflikt, když Rusko zaútočilo na sousední Ukrajinu. Protože byla v nedaleké minulosti Ukrajina naším sousedním státem, a také protože se v Česku nacházelo spousta imigrantů z Ukrajiny i Ruska, stal se konflikt velmi sledovaný. Ruští obyvatelé České republiky se potýkali s diskriminacemi (i když nepodporovali Vladimira Putina, tehdejšího prezidenta) a ukrajinští obyvatelé se zase potýkali se ztrátou příbuzných a domovské krajiny. I Češi nesli toto napadení nelehce, a tak se strach z koronaviru přesunul a změnil se ve strach z války.

¹² *Zapeklitý školní start*, Lidové noviny.

¹³ Např. článek z 7. 5., Blesk, *Vydejte se po Česku pěšky!* nebo 2. 6., Lidové noviny, *Kouzlo vědomé procházky*

8.2.2. Data roku 2022

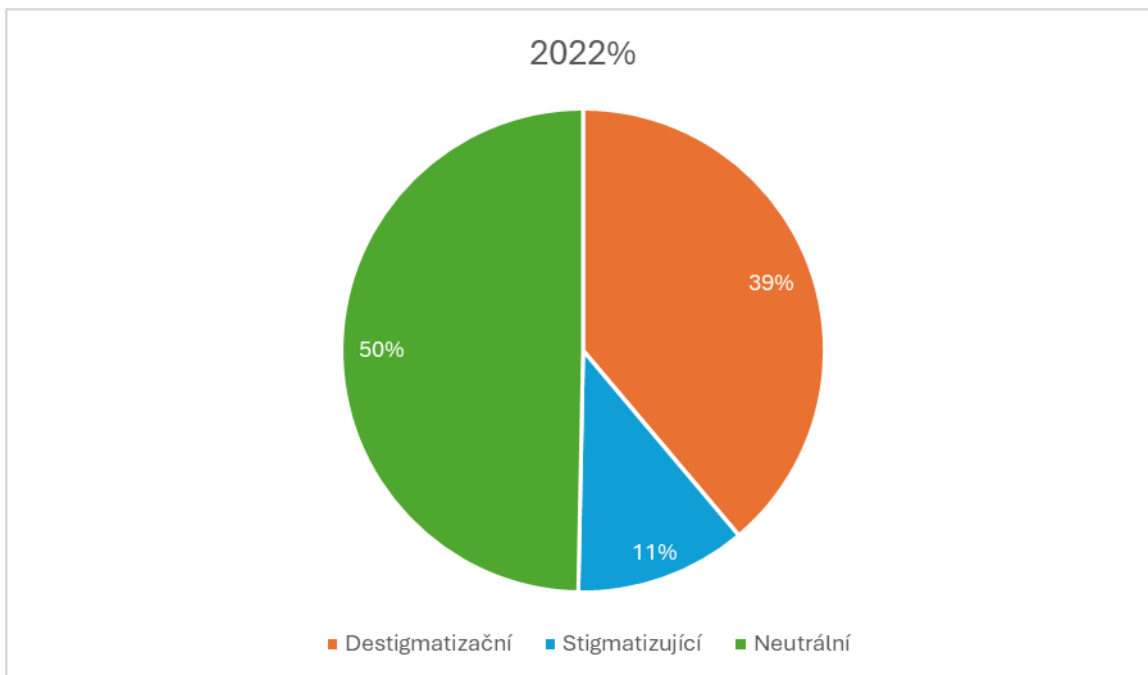
V roce 2022 se díky předem vybraných filtrů zobrazilo 257 článků z nichž bylo 157 relevantních. Z těchto článků bylo 61 napsáno tak, že působilo destigmatizačně (39 %). Článků, které stigmatizují téma duševního zdraví, bylo 18 (12 %), neutrálních 78 (50 %).

Irelevantních, tedy těch, ve kterých se vyskytovalo téma duševního zdraví jen okrajově, se nacházelo rovných sto (viz Graf 3. *Rok 2022 v procentech*).

V jednotlivých médiích pak byla procenta výskytů destigmatizačních a stigmatizujících článků jiná ve srovnání s celkovými daty. V deníku Blesk se objevilo 31 relevantních článků, z nichž bylo 48 % destigmatizačních a 10 % stigmatizujících. Deník Právo měl 5 % stigmatizujících článků a z celkových 63 relevantních zmínek bylo téměř 50 % článků destigmatizačních. Tyto dva deníky měly nejlepší bilanci, co se týče vysokého procenta destigmatizačních článků. Hospodářské noviny měly dohromady 27 článků a z toho 22 % destigmatizačních a 7 % stigmatizujících. Lidové noviny měly téměř stejné procento stigmatizujících článků a destigmatizačních a to 16 % stigmatizujících vs 24 % destigmatizačních z celkových 37 článků.

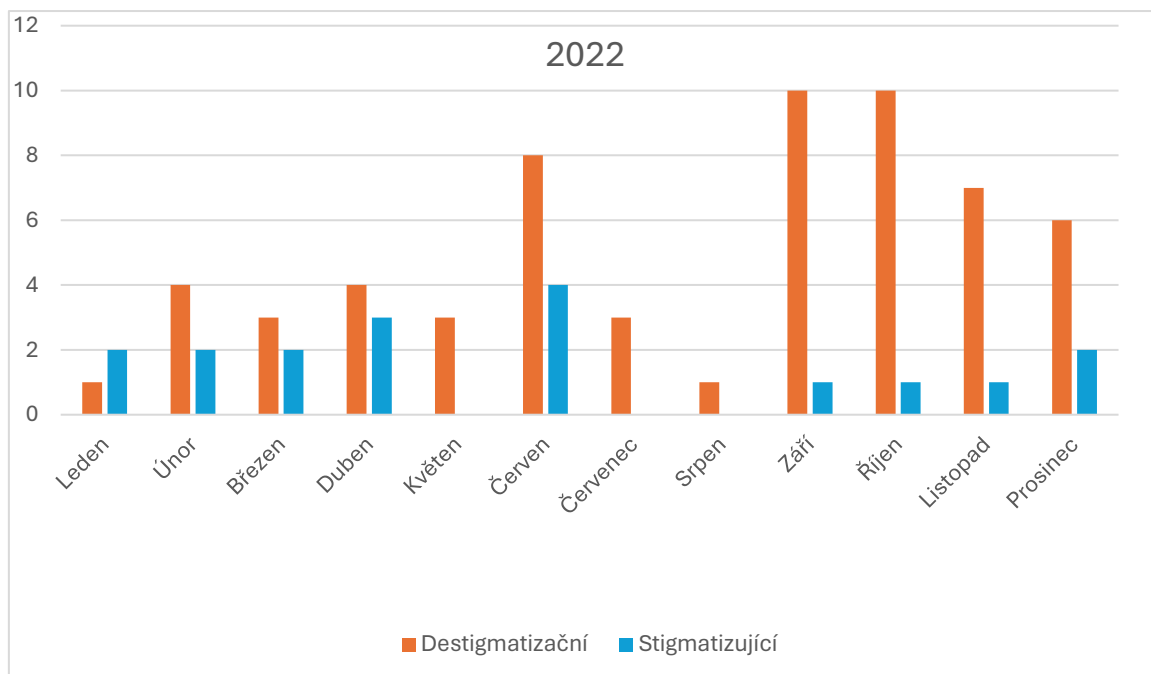
Lidové noviny jako jediné disponovaly vyšším procentem stigmatizujících článků. Nicméně v porovnání všech článků v jednotlivých měsících roku 2022 byl i měsíc leden bohatší na ty stigmatizační (viz Graf 4. *Rok 2022 rozdělen do měsíců*). Naopak v letních měsících se tato kategorie článků objevovala zřídka, v červenci a srpnu se ani jednou neobjevila. Naopak nejvíce článků, pojednávající pozitivně o tématu duševního zdraví se vyskytovalo po letních prázdninách, v září (měsíc, kdy je den duševního zdraví) a říjnu.

Graf 3. Rok 2022 v procentech

Zdroj: Autor

Graf 4. Rok 2022 rozdělen do měsíců

Zdroj: Autor

8.2.3. Příklady článků z roku 2022

8.2.3.1. Destigmatizační

V roce 2022 bylo z vybraných článků 24 % destigmatizačních. Mezi takové články patří například ten z deníku Právo, který byl 4. 6. publikován pod nadpisem *Ukrajinská psychoterapeutka řeší s běženci jejich traumata*. V tomto článku, jak je z nadpisu vidno, se řeší pomoc uprchlíku po stránce psychologické. Ve článku upozorňují na vážnost situace a empaticky píšou o duševní pohodě jiných a její závažnosti.

Další příklad článku, který otevřeně mluví o duševním zdraví, je například z 7. 10. z Práva s nadpisem *Psychická nepohoda je zrádná, protože není často vidět*, nebo ze stejného deníku z 5. 11. článek s nadpisem *První krok při duševní nepohodě: nemlčte a vyhledejte pomoc*. Oba tyto články mluví otevřeně a bez předsudků o duševním zdraví, a snaží se všem čtenářům přiblížit tuto problematiku. Fakt, že média vybrala toto téma jako důležité, značí o vzrůstajícím zájmu. Jeho zarámování do informativní podoby pak může vyvolávat v lidech pochopení k tomuto tématu a zmenšovat (nebo úplně vymazat) předsudky.

Dalším typem destigmatizačních článků v roce 2022 jsou ty s tematikou duševního zdraví ve spojitosti s dětmi a mladistvými. Články s názvy *U Jilkové o zhoršení psychiky dětí*, *Pomoc dětem je téměř nedostupná*, *Nemoc duše útočí i v mládí*, *Rodiče řeší psychické problémy svých dětí příliš pozdě* a *Děti trápí duše. Nemá je kdo léčit*, pomáhají chápat hloubku tohoto problému. Tyto články jsou sami o sobě sice spíše negativní, nicméně fakt, že se k rodičům dětí dostane informace, že i děti mohou mít problémy s psychikou, a že je potřeba to nepodceňovat, je z hlediska tématu duševního zdraví a informativnosti pozitivní.

8.2.3.2. Stigmatizující

Pouhých 18 z vybraných článků bylo stigmatizujících. I v této kategorii se promítla Ukrajinsko-Ruská válka. Z 18 článků byly 3¹⁴ ve spojitosti s ruským prezidentem Vladimírem Putinem. Je pochopitelné, že válku nejde ospravedlnit a někteří lidé si hledají důvody, proč se tomu tak stalo. Tyto tři články však bez podložených faktů mluví o Putinovi jako o psychicky nemocném. Bez důkazů však tyto výroky působí pouze negativně ve spojitosti s osvětou a destigmatizací tématu duševního zdraví. Tyto zprávy mohou negativně rámcovat duševní zdraví díky spojení s osobnostmi s extremistickými politickými

¹⁴ 21. 4., Právo, *Rusko nejvíc ohrožuje sám Putin*. 1.3., HN, *Putin jadernou hrozbou hlavně odvádí pozornost od neúspěchu na Ukrajině*, 28.2., LN, *Je Putin šílenec?*

názory. Protože k negativnímu vnímání lidí s duševním onemocněním přispívá právě zpravodajství o násilných trestných činech i válečných zločinech spáchaných lidmi s psychiatrickou poruchou v minulosti (Thornton & Wahl, 1996).

Dalším příkladem článku, který stigmatizuje je z 16. 3. z Lidových novin nesoucí nadpis *Úzkost může být na zbytek života*. Jen samotný nadpis může vyvolávat strach, že duševní onemocnění je nevyléčitelné. Tato emoce nepomáhá k osvětě tématu a naopak, může způsobit pocit, že se jedná o něco smrtelného či definitivního.

8.2.3.3. Neutrální

Zbylé články zkoumané v roce 2022 byly neutrální. Konkrétně 50 % neutrálních zmínek o duševním zdraví se v tomto roce vyskytovalo ve vybraných médiích.

Mezi neutrální články spadá například ten s názvem *Třetí směna, čtvrtá směna i domácí násilí. Covid zasáhl ženy více než muže* z 14. 3. 2022 z HN. V tomto článku se píše hlavně o tom, že ženy za pandemie koronaviru více tíhly k tzv. třetím směnám, tedy k domácím pracím. Muži naopak měli více volného času a byli více agresivní i vůči svým partnerkám. Všechno to je spojené duševní pohodou a správným psychickým rozložením, které je v článku zmiňováno. Avšak hlavní tematikou článku není duševní zdraví.

Dalším příkladem neutrálního článku z Hospodářských je *Proč je důležité si hrát. I když jste dospěli* z 16. 2. 2022. V tomto článku, se větou – *Hravost má ještě jeden¹⁵ pozoruhodně pozitivní efekt na naše psychické zdraví, podporuje totiž větší diverzifikaci naší identity*. - sice dotýká tématu psychického zdraví, nicméně je zahrnuto mezi několik benefitů.

8.3. Rok 2023

8.3.1. Kontext roku 2023

V roce 2023 už se témata spojená s pandemií covidu-19 téměř nevyskytovala. I když koronavirus stále existoval, opatření už žádná nebyla a ani média neinformovala o vývoji tohoto onemocnění.

Událost, která však přetrvávala byla Ukrajinsko-Ruská válka, která bohužel trvala i celý rok 2023. S rostoucím násilím na Ukrajině se zvyšovala podpora Ukrajiny, jak ze stran

¹⁵ Po zmírnění stresu (poz. autora)

organizací jako je NATO či EU, ale i ze strany samotné České republiky. To znamená, že se Česká republika nepřímou zapojila do války, a to v českých občanech mohlo vyvolat stres nebo úzkosti.

Další nepříjemnou událostí, která se stala koncem roku 2023, byla střelba na Filozofické Fakultě Univerzity Karlovy. I když tato událost neměla celospolečenský přesah jako pandemie nebo válka, i tak zásadně ovlivnila komunikaci médií ve spojitosti s tématem duševního zdraví. Média totiž dostala pokyny nezveřejňovat informace o střelci, a naopak se spíše zaměřit na přeživší. Fakt, že se o pachateli nemluvílo však znamenalo i to, že se nediskutovalo o potenciálním duševním onemocněním dotyčného, a tak se nespojovalo duševní onemocnění s masovou vraždou.

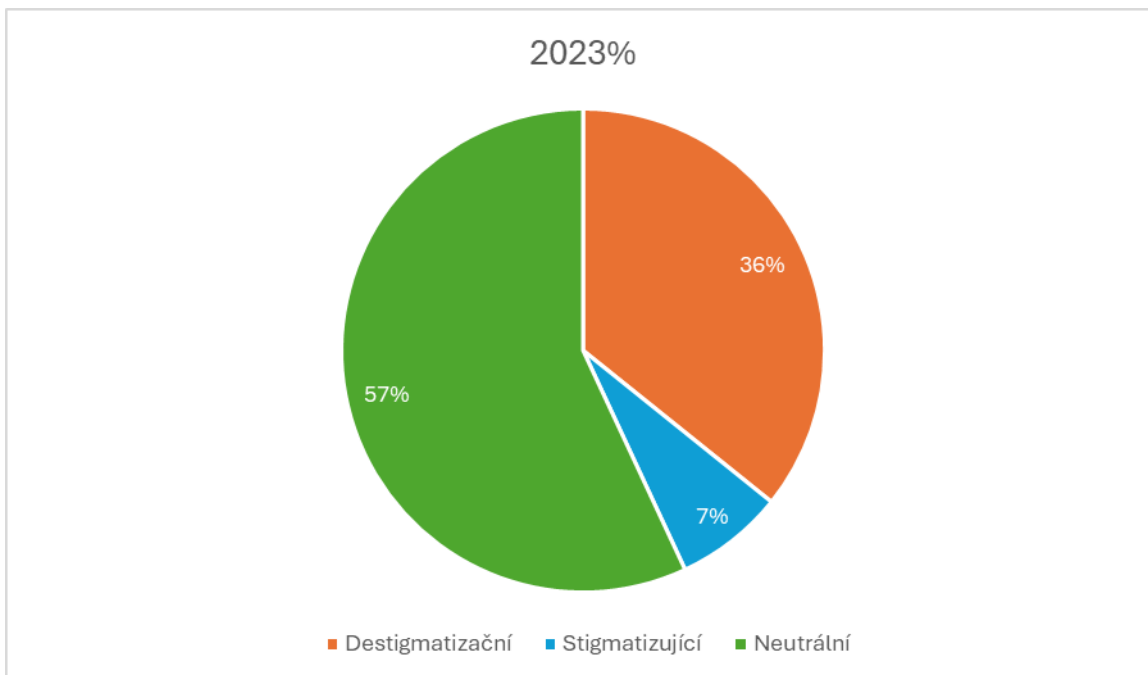
8.3.2. Data roku 2023

V roce 2023 se pomocí filtrů zobrazilo 306 článků a z toho pouze 186 relevantních. Těch s destigmatizační tematikou ve spojitosti s tématem duševního zdraví bylo 49 (36 %). Na opačném pólu, s tematikou vybarvující téma psychického zdraví negativně, jsou stigmatizující články v počtu rovných 10 (7 %). Většina článků spadala do kategorie neutrální, a to s počtem 127 (57 %) (viz Graf 5. *Rok 2023 v procentech*). Irelevantních zmínek bylo o 7 méně, tedy 120.

Co se týče jednotlivých mediích z hlediska stigmatizujících článků vycházely všechny podobně, a to v řádu jednotek. Blesk měl nejméně článků a to konkrétně 23 a z toho je 35 % destigmatizačních a 13 % stigmatizujících. Hospodářské noviny (celkově 53 článků) měly procentuálně ve stejném pořadí 25 % a 6 % počtu článků. Právo s nejvíce články, a to s 74, mělo procentuálně nejvíce destigmatizačních článků (32 %) a velmi málo stigmatizujících (4 %). Zajímavostí byly opět, jako v roce 2022, Lidové noviny. I v tomto roce totiž měly Lidové noviny poměrně nízké procento destigmatizačních článků. Z celkových 36 relevantních článků bylo 11 % destigmatizačních a 3 % stigmatizujících.

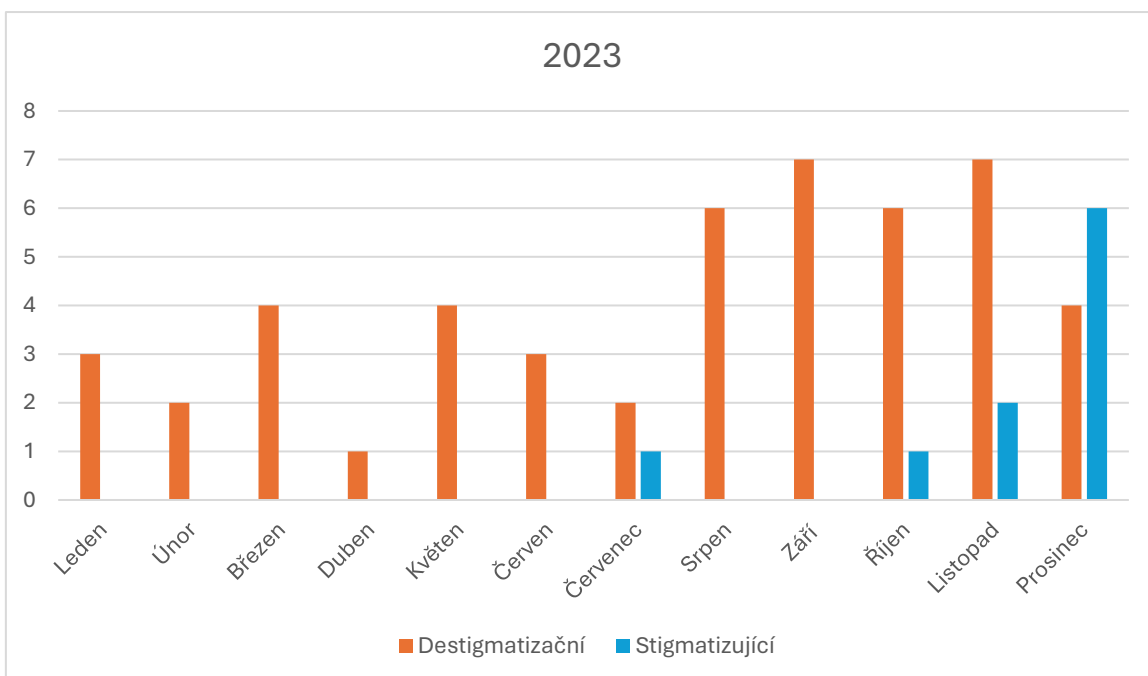
Co se týče porovnání jednotlivých měsíců, došlo zde pouze v prosinci k výskytu více stigmatizujících článků než těch destigmatizačních (viz Graf 6. *Rok 2023 rozdělen do měsíců*). Tento fakt mohla ovlivnit nešťastná událost, které se odehrála právě koncem roku na FF UK. Jinak je naopak stigmatizačních článků výrazně méně, dokonce v osmi měsících se neobjevil žádný takový článek.

Graf 5. Rok 2023 v procentech

Zdroj: Autor

Graf 6. Rok 2023 rozdělen do měsíců

Zdroj: Autor

8.3.3. Příklady článků z roku 2023

8.3.3.1. Destigmatizační

V roce 2023 se z vybraných článků objevilo 49 článků destigmatizačních. Jeden z příkladů z těchto necelých padesáti článků je z 10. 2. z Hospodářských novin s nadpisem *Nepanikař! Najdi pomoc v mobilu*. V tomto článku jsou čtenáři seznámeni s novou mobilní aplikací neziskové organizace Nepanikař. V článku je nejen představena aplikace, ale i samotné téma psychických problémů a otevřeně se o nich a jejich léčbě nebo prevenci mluví.

Dalším článkem, který napomáhá k destigmatizaci tématu duševního zdraví je z 7. 9., který deník Blesk pojmenoval takto: *Narostl počet sebevražd*. Ačkoliv se podle názvu může zdát téma negativní, pravdou je že formulace tohoto konkrétního článku pomáhá k šíření povědomí o sebevraždách. V článku psychologové a psychiatři komentují, co pravděpodobně předchází takovému činu. Neodsuzují daný čin a nevylučují nikoho ze společnosti (ani příbuzné)¹⁶. Navíc je na konci článku odkaz na kontakty, které by mohl člověk využít, kdyby měl myšlenky na sebevraždu nebo se necítil psychicky dobře.

8.3.3.2. Stigmatizující

Jedním z 10 stigmatizujících článků je například z konce roku (27. 12.) kde Blesk píše v návaznosti na střelbu na FF o regulaci zbraní a zpřísnění podmínek pro získání zbrojního pasu ve článku *Kladivo na šilence?* Ve článku je diskutováno, zda by lidé s duševním onemocněním měli mít možnost získat zbrojní pas a je v něm také řečeno, že střelec z FF UK měl duševní onemocnění. Tato zmínka používá negativní zarámování (viz teorie z kapitoly 1.2. Agenda setting, framing a priming) a stereotypně zvyšuje strach a předsudky, že lidé s duševním onemocněním jsou nebezpeční.

Další článek z Blesku z 25. 11. zase psal o slavném moderátorovi, co napadl manželku Michala Davida. Už jen samotný název článku *Skončil u psychiatra!* je stigmatizující. Lidé s duševním onemocněním nejsou většinou nebezpeční pro své okolí a spojování těchto událostí, jako je napadení, s psychickým stavem je často zavádějící a zkreslující realitu (viz kapitola 2. Stereotypizace a duševní onemocnění). Bulvární nadpis sám o sobě také zvyšuje předsudky. Skončit u psychiatra by neměla být urážka. Tuto zprávu bylo možné podat i jinými způsoby a nevyzdvíhat fakt, že někdo skončil u psychiatra. Médium však

¹⁶ To se stávalo v minulosti, když se příbuzní styděli za fakt, že jejich blízký spáchal sebevraždu, veřejně o tom nemluvil, a dokonce se takoví lidé nepohřbívali na hřbitovech.

rámcovalo danou událost do stigmatizujícího postavení ke vztahu k duševním onemocněním. Díky použití senzačního titulku je i vysoká pravděpodobnost čtenosti daného článku a tím i vyšší účinnost stigmatizace (Thornton & Wahl, 1996).

8.3.3.3. Neutrální

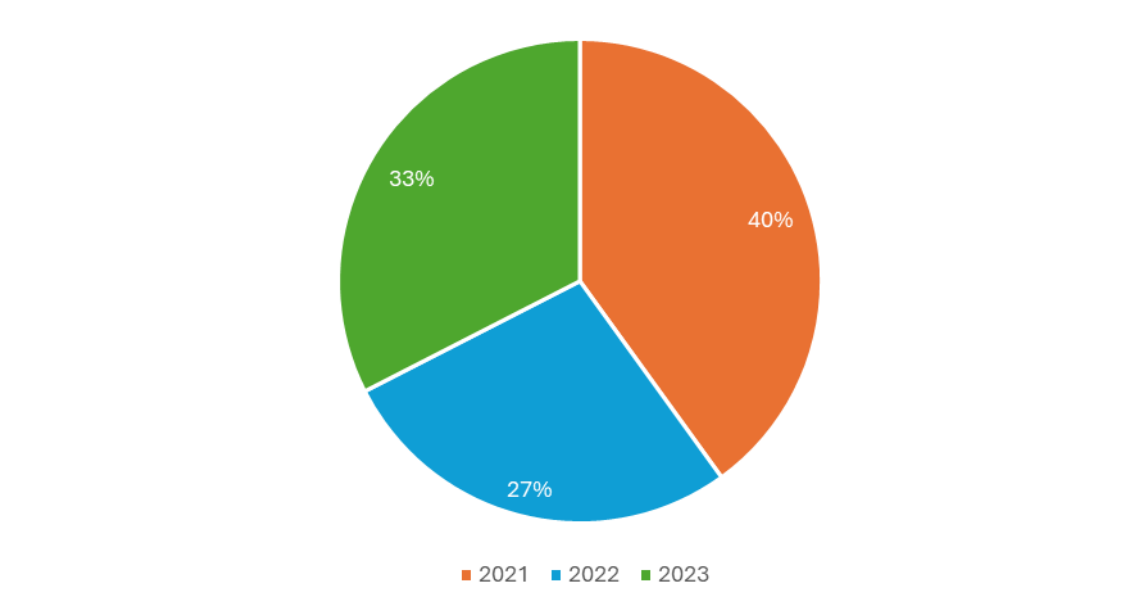
Neutrálních článků za rok 2023 bylo nejvíce ze všech, konkrétně 57 %. Mezi ně byl zařazen například článek z posledního prázdninového dne (31. 8.) z Práva s názvem *Proč se bojíme sociálních sítí?* Ve článku se zmiňují problémy spojené právě se sociálními sítěmi, psychická pohoda je tam jako jeden z aspektů zmiňován také, nicméně jen jako jeden z více problémů. V článku je napsáno: „*naše individuální strachy se pak promítají i do celospolečenské roviny – Facebook a Twitter (X) jsou předměty mnoha politických diskusí týkajících se témat jako polarizace společnosti nebo šíření dezinformací, o Instagramu zase mluvíme v souvislosti se zhoršujícím se duševním zdravím teenagerů*“ (Heřmanová, 2023).

Další neutrální zmínku si čtenáři Práva mohli přečíst 12. 6. pod názvem *Projekt Nebýt na to sama bude pomáhat i mužům a dětem*. Tento článek je primárně o projektu, který komplexně pomáhá ženám při léčbě onkologického onemocnění a rozšiřuje se i na pomoc mužům a dětem. V článku pak radní Filip Chvátal (2023) doplnil o projektu, že „*stejná pozornost jako fyzičnu se věnuje i psychickému zdraví, klienti budou moci navštěvovat psychoterapii, partnerskou poradnu či ozdravný pobyt.*“ Tím samozřejmě pomáhá zvyšovat povědomí o tom, že i duševní zdraví je důležité a je potřeba o něj pečovat.

9. Interpretace výsledků

Mezi roky 2021–2023 se objevilo celkem 907 článků z toho 572 článků s relevantní tématikou duševního zdraví. V roce 2021 se objevilo nejvíce článků - 229. Nejméně pak o rok později, konkrétně 157. V roce 2023 se objevilo 186 článků s tématikou duševního zdraví (viz Graf 7. *Počet článků s tématikou duševního zdraví*).

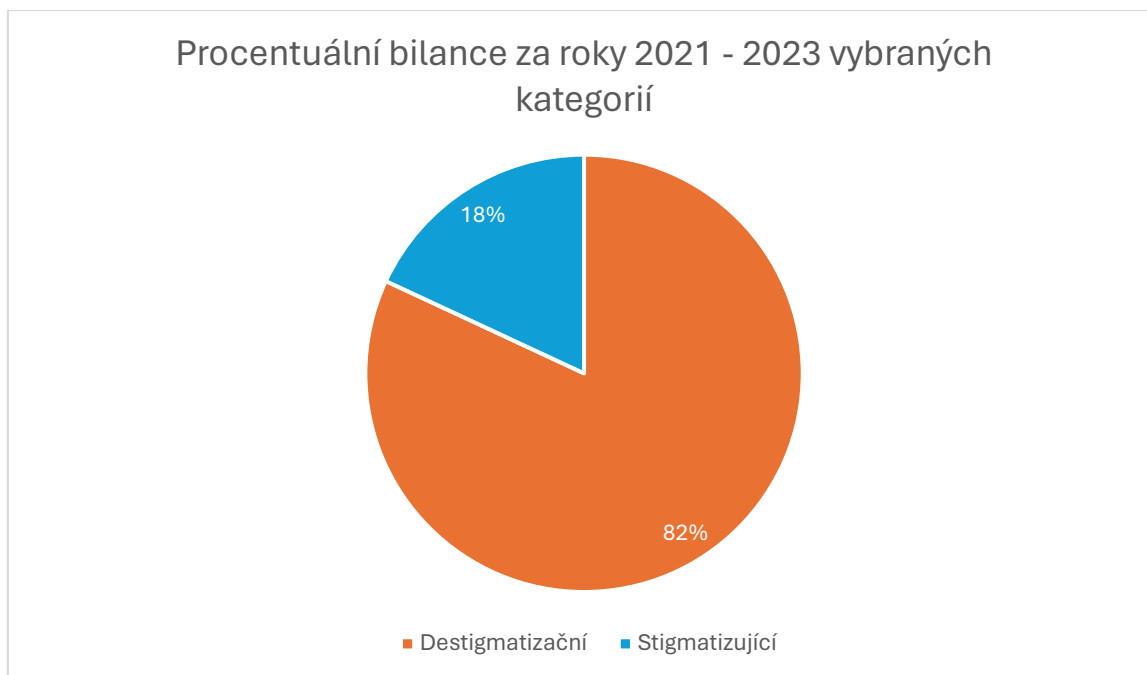
Graf 7. Počet článků s tématikou duševního zdraví

Zdroj: Autor

Z těchto článků bylo 195 článků destigmatizačních, tedy takových, které mluví o duševním zdraví otevřeně, informativně a bez předsudků. Na opačné straně, s tématikou, která tabuizovala toto téma, se objevilo jen 43 článků (viz Graf 8. *Procentuální bilance za roky 2021 – 2023 vybraných kategorií*). Z toho vyplývá, že téma duševního zdraví bylo za poslední tři roky ve vybraných médiích rámcována častěji pozitivně. Díky teorii nastolování agendy můžeme říct, že téma rezonovalo společností a díky framingu a primingu můžeme říct, že se o něm mluvilo spíše destigmatizačně, a tak lidé vnímali lidi s duševním onemocněním bez velkých předsudků.

Graf 8. Procentuální bilance za roky 2021 – 2023 vybraných kategorií

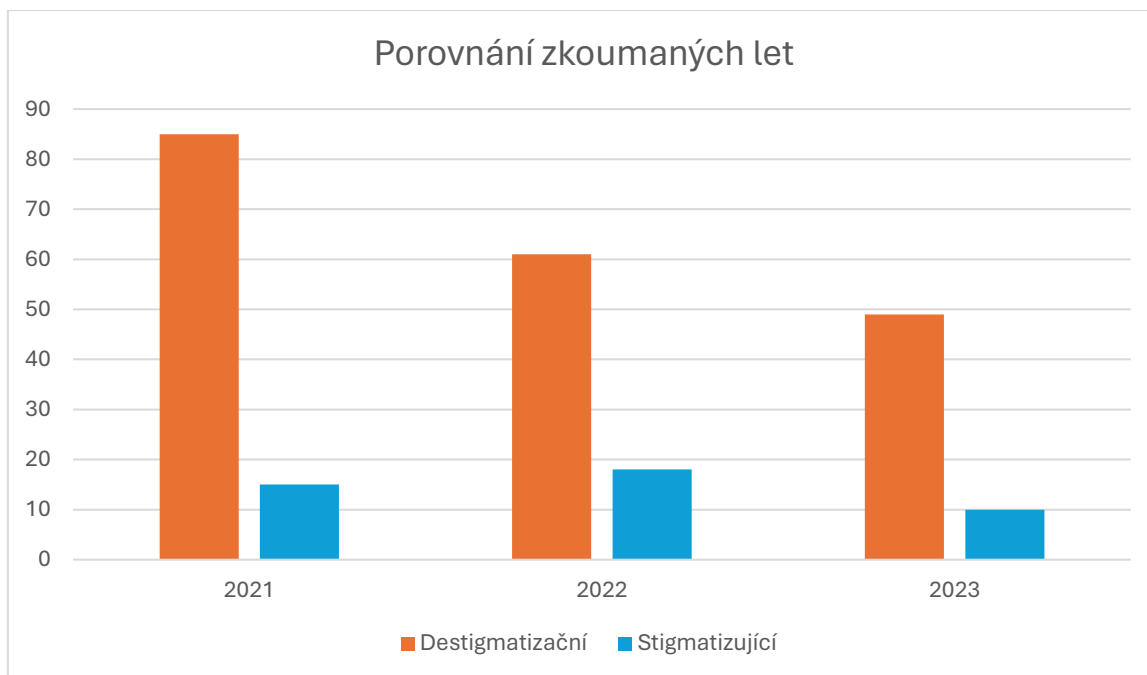

Zdroj: Autor

V jednotlivých letech se pak vybrané kategorie vyskytovaly také ve větším počtu destigmatizačních zmínek. Nejvíce jich bylo v roce 2021, a to konkrétně 85. V roce 2022 klesl počet na 66 a nejméně destigmatizačních článků bylo v roce 2023 a to 49. Stigmatizujících článků bylo nejvíce v roce 2022 s počtem 18 článků, v roce 2021 jich bylo 15 a nejméně v roce 2023 a to 10 (viz Graf 9. *Porovnání zkoumaných let*).

Nejvíce článků s tématikou duševního zdraví, a i nejvíce destigmatizačních článků se objevilo v roce 2021. Počet destigmatizačních článků pak postupně klesal, na rozdíl od počtu všech článků, který klesl v roce 2022 a poté o trochu vzrostl v roce 2023. Opačnou tendenci měl počet stigmatizujících článků, a to takovou, že nejvíce jich bylo v roce 2022 a nejméně v roce 2023.

Graf 9. Porovnání zkoumaných let

Zdroj: Autor

10. Kontextuální porovnání s vybranými roky

Pro lepší pochopení dat z roků 2021, 2022 a 2023 je důležité znát, jak se v předešlých letech vyvíjel počet článků na téma duševního zdraví a z nich hlavně těch destigmatizačních a stigmatizujících. Díky tomuto porovnání se zjistí, zda ve zkoumaných letech je tendence výskytu jednotlivých článků ve shodě s tendencí dlouhodobou.

Pro kontextuální porovnání jsem zvolila rok 2011 k porovnání po 10 letech. Dále rok 2001 pro porovnání po 20 letech a navíc po vstupu do nového milénia, který mohl přinést změny. A nakonec období mezi roky 1991 až 1995, s odstupem 30 let. Období 1991–1995 je zvoleno kvůli malému počtu článků a zároveň kvůli neexistenci některých z vybraných médií (viz kapitola 10.3. Období 1991–1995). Také je období krátce po revoluci 1989 a tak jsou výsledky taktéž zajímavé z hlediska porovnávání vývoje tématu.

10.1. Rok 2011

V roce 2011 se vyfiltrovalo pomocí klíčových slov a vybraných médií 91 článků, z toho 60 relevantních. Většina z nich byla neutrální. Nejméně bylo destigmatizačních, kterých se objevilo 6. Stigmatizující články byly zastoupeny v počtu 16.

Mezi destigmatizační články z tohoto roku patří například ten z 17. 5. V Lidových novinách se ten den objevil článek s názvem *Vrcholový sport je někdy o nervy*, který přibližoval problematiku přetrénování i z psychického hlediska. To, že je důležité pečovat o svoji duši je v tomto článku unikátní. Jak napsal autor článku „[...] *však i vrcholoví sportovci jsou jen lidé z masa a kostí a vůči psychickým poruchám a onemocněním nejsou imunní. Není divu. Tlak, jemuž jsou vystaveni, je enormní* (Petr, 2011).

Naopak jedním ze stigmatizujících článků je z Blesku (6. 9.) s nadpisem *Psychiatr si v ordinaci natřel dívky olejem, potom je fotil*. I když v tomto článku se jednoznačně nepíše o duševním zdraví nebo o psychickém onemocnění, článek však negativně rámcuje profesi psychiatrů. Fakt, že byl pachatel psychiatr, se v článku objevoval velmi často a může tak dále vyvolávat strach z návštěvy psychologů. A zároveň to může pomáhat stereotypům, že obor psychologie a psychiatrie je přinejmenším nestandardní.

10.2. Rok 2001

V roce 2001 se vyfiltrovalo 96 článků (68 relevantních), z nichž bylo po deseti stigmatizujících a destigmatizačních, Mezi důležité faktory tohoto období je vzrůstající

popularita *Týdnů pro duševní zdraví*. Týden pro duševní zdraví se konají v na přelomu září a října od roku 1990. Ze začátku však tato akce byla hlavně v areálu psychiatrické nemocnice Bohnice. Díky velké oblibě a popularitě se o pár let později, v roce 1996, týdny rozrostly i do jiných velkých měst, a tak se o nich v médiích začalo hojně psát (TDZ, 2024).

Proto z deseti destigmatizačních článků byla polovina o týdnech (dnech) pro duševní zdraví. Další dva články, byly o podobné akci, která pomáhá bourat předsudky, a to akce *Mezi ploty*, která se koná do teď (k roku 2024). Mezi stigmatizující články pak spadaly převážně ty, které používaly stereotypně a hanlivě psychické onemocnění jako například v článku z 4. 5. (LN) s nadpisem *Když je v českém parlamentu abnormální hic...* větou: „setkal se s němými pohledy zkoumajícími jeho duševní zdraví“ (Korecký, 2001).

10.3. Období 1991-1995

Období mezi roky 1991–1995 je stanoveno kvůli malému množství článků v jednotlivých letech, a také protože se jedná o období blízko po revoluci 1989 a je tak zajímavé pro pochopení vývoje zkoumaného tématu. V neposlední řadě je toto období vybráno takto, protože jeden z deníků v roce 1991 ještě nevycházel. I když Lidové noviny tou dobou oslavovaly téměř sto let, Hospodářské noviny teprve začínaly společně s Právem¹⁷. Deník Blesk se založil až po roce, a to v roce 1992. I když všechny deníky většinu zkoumaného období existovaly, zmínku o duševním zdraví měly pouze deník Právo (91 %) a Lidové noviny (9 %).

Ve zkoumaném pěti letém období se vyfiltrovalo pouhých 22 článků, z nichž bylo pouze 12 relevantních pro výzkum duševního zdraví. Pouze jeden článek byl destigmatizační, a to z 21. 10. z Práva (Tehdy Rudého práva) s názvem *Týdny pro duševní zdraví*, ve kterém autor čtenářům přibližoval problematiku a dělal osvětu. Pouze jednou se vyskytl i stigmatizační článek, a to v Právu s názvem *Štěstí – neštěstí*, ve kterém bylo o lidech, kteří se hodně usmívají napsáno, „že v případě lidí, kteří stále předvádějí svému okolí svoji radost a štěstí, jde o psychické onemocnění hraničící se šílenstvím“ (Právo, 1994).

10.4. Interpretace porovnání

I když ve zkoumaném období počet destigmatizačních článků klesal, v porovnání se staršími roky je jednoznačně vidět, že počet článků se mnohonásobně zvýšil (viz Graf 10. *Porovnání*

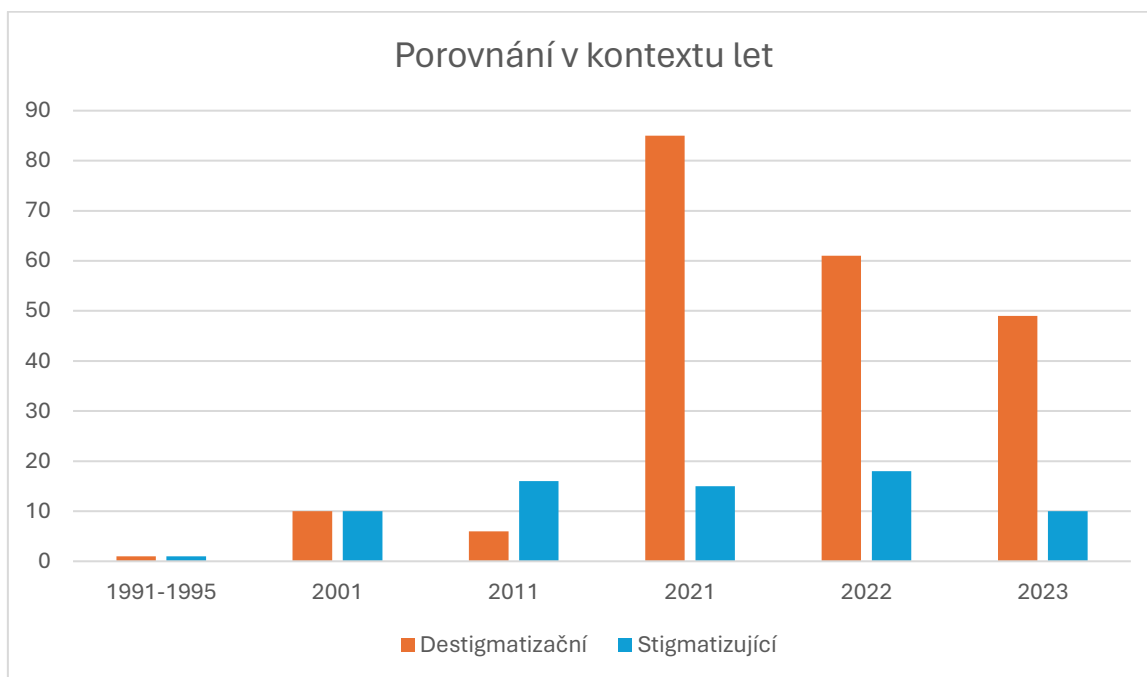
¹⁷ Navazující na stranické listy *Rudé právo*, jejichž název ve zkoumaném období deník Právo sdílel

v kontextu let). Celkově se za poslední tři roky v porovnání s roky 2011, 2011 nebo s obdobím 1991–1995 zvýšil počet článků s danou tematikou v řádu vyšších desítek procent. Počet stigmatizačních článků se sice drží na stejné úrovni co se týče absolutních hodnot, nicméně procentuálně se ani jeden z posledních tří let neblíží ke starším rokům. Z toho vyplývá, že se konstantě drží počet stigmatizujících článků nehledě na růst celkového množství článků.

Z dat tedy vyplývá, že se počet článků zabývajících se tématem duševní zdraví zvýšil. To znamená, že média zvýšila zájem o toto téma, a přes teorii gatekeepingu a veřejného mínění můžeme odvodit i vzrůstající zájem veřejnosti o téma duševního zdraví. Také je z nich čitelné, že se i za poslední roky exponenciálně zvýšil počet destigmatizačních článků. Stigmatizujících článků je pak sice pořád velmi podobně co se množstvím týče, procentuálně ale jejich počet klesl za poslední dobu také velmi znatelně. Z těchto dat tedy vyplývá, že média poslední roky rámcují toto téma spíše do destigmatizačních kulis v porovnání se staršími zkoumanými roky, kde média o duševním zdraví / onemocnění mluvila téměř shodně destigmatizačně a stigmatizačně. Podle teorie primingu tedy lze říct, že se za poslední tři roky zvedla míra destigmatizace u české populace.

(1991 až 1995 – 50 % / 50 %, 2001 – 50 % / 50 %, 2011 – 27 % / 72 %, 2021 – 85 % / 5 %, 2022 – 77 % / 23 %, 2023 – 83 % / 17 %.)

Graf 10. Porovnání v kontextu let

Zdroj: Autor

Diskuze

Za poslední tři roky média rámcovala téma duševního zdraví více destigmatizačně než stigmatizačně. V každém ze tří let se počet destigmatizačních článků pohyboval v rámci vyšších desítek, na rozdíl od článků stigmatizujících, kde se hodnoty pohybovaly okolo desítky zmínek. Vybraná média tak nejenže nastolila agendu samotným výběrem jednotlivých zpráv a utvářela tak veřejné mínění, ale pomocí zarámcování těchto zpráv do destigmatizačního tónu umožnila čtenářům (díky primigu) pozitivní a nestigmatizační myšlení a chování vůči lidem s duševními onemocněními.

Destigmatizačních článků pak za poslední tři roky ubývalo. Z prvotních 85 článků v roce 2021, přes 61 až k roku 2023 na počet 49. Počet destigmatizačních článků tak v posledních třech letech klesl o 42 %. Co se týče stigmatizujících článků, počet se v čase dramaticky neměnil. Z toho vyplývá že mediální pokrytí stigmatizačních článků je v čase stabilní. V porovnání s lety 2011, 2001 a obdobím 1991 – 1995 je také počet stigmatizačních článků stabilní (vyjma devadesátých let, kde je pouze jeden článek). Destigmatizační články se naopak zvýšily, mezi roky 2011 a 2021 o více jak 1400 %. I když za poslední tři roky destigmatizační články klesly, celkově je počet článků v poslední době (třech zkoumaných letech) několikanásobně vyšší než v předchozích letech (2011, 2001 a 1991 – 1995).

Celkově se počet článků s tematikou duševního zdraví výrazně nezvyšoval ani nesnižoval. Nejvíce článků s tematikou duševního zdraví bylo v roce 2021 a nejméně v roce 2022. Média tak udržovala přibližně stejný zájem o téma duševního zdraví po dobu tří zkoumaných let. Média formou gatekeeperů tak nastolovala tato témata v posledních třech letech v podobné míře. Zájem o toto téma v dlouhodobějším měřítku však výrazně vzrostl. V letech 2011, 2001 byly články na téma duševního zdraví v počtu okolo stovky. V letech 1991 – 1995 dokonce v řádu nižších desítek. Z toho vyplývá, že média toto téma začala více nastolovat a v roli tvůrce veřejného mínění i rámcovat společnost k vyššímu pochopení duševního zdraví.

Limity výzkumu a návrhy na rozšíření práce

Mezi hlavní limity této práce patří komplexnost samotného zkoumaného termínu. Pojem duševního zdraví, respektive kategorie duševního onemocnění se velmi často mění. Podle MKN-10 (podle které jsem definovala duševní onemocnění) spadá pod duševní onemocnění například i generativní onemocnění mozku jako Alzheimer, demence a podobně. V momentě vágnosti definice tématu bylo pro mě velmi obtížné správně definovat vlastní kategorie. Po konzultaci s externí psycholožkou jsem došla ke stanoveným kategoriím, nicméně data by mohla ovlivnit i připuštění například kategorie poruchy příjmu potravy, nebo závislosti.

Dále byla tato práce omezena vybranými zkoumanými roky. V porovnání s lety s vyšší odstupem by byla data jasnější a prokazatelnější. Rok 2021 byl navíc velmi atypický co se týče zájmu o téma duševního zdraví, protože stále panoval na Zemi strach z pandemie Covid-19.

Tato práce však může přispět ke zkoumání marketingového působení a implementace vzrůstajícího zájmu o duševní zdraví do marketingových kampaní. Tato data by mohla posloužit jako výchozí bod pro zkoumání marketingových trendů ve spojitosti se zkoumaným tématem.

Také by data z této práce mohla někoho navést na téma well-being washingu, problému podobnému green washingu svou podstatou. Fakt, že se zvětšuje zájem o téma duševního zdraví je totiž zajímavý i ve spojitosti právě s well-beingem (jejímž je duševní pohoda součástí). S vzrůstajícím trendem a zájmem o psychické zdraví může přicházet i určitá odpovědnost firem vůči duševní pohodě zaměstnanců. Ty v rámci marketingové či PR strategie mohou přikreslovat realitu ve svůj prospěch ve formě prezence flexibility práce nebo při zdůrazňování vysokého well-beingu v pracovním prostředí, i když zaměstnanci tuto realitu nepocítují. Tím se firmy dopouštějí tzv. well-being washingu.

Závěr

Při zpracování této práce byly primárně analyzovány roky 2021, 2022, 2023 z hlediska tonality vybraných článků vůči tématu duševního zdraví. Dále byla rozebrána i období v letech 2011, 2001 a 1991 – 1995 pro lepší porozumění dlouhodobých trendů v komunikaci psychického zdraví. V této kvantitativní analýze se tak profiltrovalo více jak tisíc článků, které spadaly do jedné z definovaných kategorií pod názvy „*Destigmatizační, Stigmatizující, Neutrální*“ a v neposlední řadě i do kategorie „*Irelevantní*“. Díky těmto kategoriím bylo možné dosáhnout cíle práce.

Cílem práce bylo změřit míru rámcování tématu duševního zdraví ve vybraných novinách za zkoumané období. Přesněji tedy to, zde se nacházejí v mediálním diskurzu spíše destigmatizační články snažící se zmírnit tabu daného tématu či stigmatizační články, které pracují s předsudky a negativní stereotypy. Dále měla tato práce za cíl měřit zájem společnosti o téma psychického zdraví. Tento trend se měřil ve formě počtu článků.

Díky datům z analýzy se ukázalo, že zkoumaná média v podstatně vyšší míře informují veřejnost o tématech spojených s duševním zdravím či onemocněním a destigmatizují je než naopak. Tento jev se projevil velmi výrazně, když rozdíl v počtu destigmatizačních a stigmatizujících článků byl v roce 2021 více jak 500 %. Tyto pozitivní výsledky z hlediska destigmatizace duševního zdraví neplatí pro referenční starší roky (2011, 2001, 1991 – 1995), v nichž se nacházely především stigmatizační články.

Analýza dat z této studie mimo pozitivní posun vnímání tématu duševního zdraví ve veřejném diskurzu také naznačuje celkový vzrůstající zájem o dané téma. Společně se zvyšující se mírou destigmatizace totiž roste i samotný počet článků. Rostoucí zájem veřejnosti o téma duševního zdraví v porovnání s minulými obdobími naznačuje, že se téma stává stále důležitějším a relevantnějším aspektem společenského diskurzu. Tyto trendy také naznačují, že právě probíhá proces destigmatizace duševních onemocnění.

Nicméně v porovnání samotných tří zkoumaných let (2021, 2022, 2023) nedochází k vzrůstajícímu zájmu o témata spojená s duševním onemocněním. Neobjevují se ani vyšší počty těchto článků v čase. Z dat vyplývá, že se v roce 2021 o duševním zdraví mluvilo nejvíce a nejlépe z hlediska destigmatizace duševního zdraví a poté zájem klesal.

Tyto primárně zkoumené roky tak sice poukazují na destigmatizaci tématu psychického zdraví, ale zároveň i k upadajícímu zájmu o zkoumané téma.

Díky sekundární kontextuální analýze minulých let však bylo možné pochopit trendy daného tématu. Dříve média psala spíše stigmatizační články a celkově je psala ve zřetelně nižším objemu než média dnes. A tak, i když v posledních třech letech byl zájem upadající, je dlouhodobý trend jednoznačně vzrůstající.

Ze všech dat tedy vyplývá, že pro společnost je téma psychického zdraví poslední dobou, konkrétně poslední tři roky, důležitější než dříve v letech 2011, 2001 a 1991 - 1995. Média tento vzrůstající zájem rámuje pozitivně a destigmatizují tak duševní onemocnění a zmírňují tabu. Negativní stereotypní předsudky se pomalu vytrácejí ze společenského diskurzu. Duševním zdravím je tématem současné české společnosti.

Summary

The years 2021, 2022, 2023 were primarily analysed in terms of the tonality of the selected articles in relation to the topic of mental health. In addition, the years 2011, 2011 and 1991-1995 were also analysed to better understand the long-term trends in mental health communication. Thus, in this quantitative analysis, more than a thousand articles were filtered that fell into one of the defined categories under Destigmatizing, Stigmatizing, Neutral, and last but not least, Irrelevant. These categories made it possible to achieve the aim of the thesis.

The aim of the study was to measure the extent of framing of mental health issues in the selected newspapers over the period under study. More precisely, there are rather destigmatizing articles in the media discourse that try to alleviate the taboo of the topic or stigmatizing articles that use prejudices and negative stereotypes. Furthermore, this thesis aimed to measure society's interest in the topic of mental health. This trend was measured in the form of number of articles.

Thanks to the data from the analysis, it was found that the media studied inform the public about topics related to mental health or illness to a sub-satellite higher degree and destigmatise them. This phenomenon was very pronounced when the difference in the number of destigmatizing and stigmatizing articles was more than 500% in 2021. This positive data in terms of mental health destigmatization does not hold true for the auxiliary earlier years (2011, 2001, 1991-1995), which contained mainly stigmatizing articles.

In addition to the positive shift in the perception of mental health in public discourse, the analysis of the data from this study also suggests an overall growing interest in the topic. In fact, along with increasing rates of destigmatization, the number of articles itself is also increasing. The growing public interest in the topic of mental health compared to previous periods suggests that the topic is becoming an increasingly important and relevant aspect of social discourse. These trends also suggest that a process of destigmatisation of mental illness is underway.

However, when comparing the three years examined alone (2021, 2022, 2023), there is no increase in interest in topics related to mental illness. Nor are there higher numbers of these articles over time. The data shows that mental health was the most talked about and

the best in terms of mental health destigmatization in 2021, and interest declined thereafter. Thus, while these primary research years point to a destigmatization of the topic of mental health, they also point to a declining interest in the topic under study.

However, through secondary contextual analysis of past years, it was possible to understand the trends of the topic. Previously, the media tended to write more stigmatizing articles and generally wrote them in a noticeably lower volume than the media today. Thus, although interest has been declining over the last three years, the long-term trend is one of increasing interest.

Thus, all of the data suggests that the topic of mental health is more important to society recently, specifically in the last three years, than it was previously in 2011, 2001, and 1991-1995. The media frames this growing interest in a positive way, destigmatising mental illness and reducing taboos. Negative stereotypes are slowly disappearing from social discourse. Mental health is a topic of contemporary Czech society.

Použitá literatura

ADAM, Robert. Anglizace češtiny a českého komunikačního prostoru. *Přepis konference češtiny v pohledu synchroním a diachroním*. In: Sborník konference. Online. 2011. [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://sites.ff.cuni.cz/ucjtk/wp-content/uploads/sites/57/2015/11/Adam-anglicizace.pdf>.

ANDERSE, VARGA, FOLKER. On the definition of stigma. *Journal od Evaluation in Clinical Practice*. Online. 2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jep.13684> [cit. 2023-12-10].

ANGELOVA, P a KOLAKOV, T. Measures to improve mental health. *European Economic and Social Committee*. Online. 2023.. Dostupne z: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/measures-improve-mental-health> [cit. 2023-12-10].

ANGERMEYER, M. a MATSCHINGER, H. The stigma of mental illness: affects of labelling on public attitudes towards people with mental disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. Online. 2003, vol. 108, no 4, s. 3004-309. Dostupné z: <https://doi.org/10.1034/j.1600-0447.2003.00150.x> [cit. 2023-11-8].

BANNER, Natalie F. Mental disorders are not brain disorders. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*.. Online. 2013.vol 19, no 3. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jep.12048> [cit. 2023-10-10].

BARTOŠ, CAHLÍKOVÁ, BAUER, CHYTILOVÁ. Dopady pandemie koronaviru na duševní zdraví. Online. 2020. Dostupné z: <https://idea.cerge-ei.cz/studies/dopady-pandemie-koronaviru-na-dusevni-zdravi> [cit. 2024-1-15].

BRINKAMNN, Svend. Problems of diagnostic psychiatry—and the search for a way forward. *Nordic Psychology*. Online. 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/19012276.2023.2258557> [cit. 2024-1-15].

ČERNÝ, Adam. Kreml mění strategii, Navalnyj už pro něj není pan „nikdo“. s. 7. *Hospodářské noviny*. 2021.

FIRST a PINCUS. Diagnosis and classification. In: GELDER. *New Oxford Textbook of Psychiatry volume 1*. Druhé vydání. Oxford University Press, 2009. ISBN 13: 9780199559923.

FOKUS PRAHA. *S každou duševní obtíž se dá něco dělat*. Online, 2024. Dostupné z: <https://fokus-praha.cz/co-delame/pro-sirokou-verejnost/kampane/o-dusevnim-zdravi-otevrene-a-bez-predsudku/> [cit. 2024-3-15].

GU a DIING. A bibliometric analysis of media coverage of mental disorders between 2002 and 2022. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. Online, 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00127-023-02473-5> [cit. 2023-10-10].

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HEŘMANOVÁ, Martina. Proč se bojíme sociálních sítí? s. 1. *Právo*. 2023

CHVÁTAL, František. Projekt Nebýt na to sama bude pomáhat i mužům a dětem. Autor: Miroslav Homolka. *Právo*. 2023.

JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-662-5.

KAHNEMAN, Daniel. *Myšlení: rychlé a pomalé*. Pod povrchem. V Brně: Jan Melvil, 2012. ISBN 978-80-87270-42-4.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KORECKÝ, M. 2001. Když je v českém parlamentu abnormální hic... *Lidové noviny*.

KRÁLÍČKOVÁ a LEHEČKOVÁ. *Vyjádření Univerzity Karlovy ke střelbě na Filozofické fakultě UK*. Online. 2023. Univerzita Karlova. Stanovisko. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-13264.html> [cit. 2023-10-10].

LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Přeložil Ladislav KÖPPL. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3.

MARX S KO. Stereotypes and Prejudice. *Psychology*. Online. 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190236557.013.307> [cit. 2023-10-10].

MCCOMBS, Maxwell E, VALENZUELA, Srbastián. Setting the agenda: The news media and public opinion. Polity Press, 2021. ISBN: 9781509535798

McLUHAN, M. *Understanding media*. Routledge, 1996. ISBN 0262631598.

McQUAIL, Denis. *Mass communication theory*. (Páté vydání). Sage, 2005. ISBN 1412903726

MENTAL HEALTH FOUNDATION. *Stigma and discrimination*. Mental health foundation. Online, 2021. Dostupné z: <https://www.mentalhealth.org.uk/explore-mental-health/a-z-topics/stigma-and-discrimination> [cit. 2023-10-10].

MKN-10. *MKN-10 klasifikace*. 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Online, 2023. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/> [cit. 2023-10-10].

NAWKOVÁ & kol. . The Picture of Mental Health/Illness in Printed Media in Three Central European Countries. *Journal of Health Communication*. Online, 2023. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3314842/> [cit. 2024-3-10].

NZIP. *Duševní onemocnění v Česku*. (2023 a). Národní zdravotnický informační portál. Online, 2023. Dostupné z: <https://nzip.cz/infografika-dusevni-onemocneni-v-cesku>. [cit. 2023-11-10].

NZIP. *Duševní onemocnění*. (2023 b). Národní zdravotnický informační portál. Online, 2023. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/340> [cit. 2023-11-10].

PAVLOVA a BERKERS. „Mental Health“ as Defined by Twitter: Frames, Emotions, Stigma. *Health Communication*. Vol 27. Online, 2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10410236.2020.1862396> [cit. 2023-11-10].

Petr, J. Vrcholový sport je někdy o nervy. *Lidové noviny*. 2011.

Právo. Šťěstí – neštěstí. (str. 16). *Právo*. 1994

RIAD & kol. Mental Health Burden of the Russian–Ukrainian War 2022 (RUW-22): Anxiety and Depression Levels among Young Adults in Central Europe. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Online, 2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/ijerph19148418> [cit. 2023-11-10].

ROSLING, Hans; ROSLING, Ola a ROSLING RÖNNLUND, Anna. *Faktomluva: deset důvodů, proč se mýlíme v pohledu na svět - a proč jsou věci lepší, než vypadají*. Přeložil Eva NEVRLÁ. Pod povrchem. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. ISBN 978-80-7555-056-9. SARTOURIOUS & kol. What is mental health? Online, 2013. Dostupné z: *International Journal of Social Psychiatry*. <https://doi.org/10.1177/0020764012463315> [cit. 2023-11-10].

SHOEMAKER, Pamela & VOS, Timothy . *Gatekeeping Theory*. První vydání. Routledge, 2009. ISBN 9780203931653

TDZ. *Týdny pro duševní zdraví*. (2024). Týdny pro duševní zdraví. Online, 2024. Dostupné z: <http://www.tdz.cz/o-tdz/> [cit. 2024-1-18].

THORNICROFT & kol. Kapitola 1.2 Public attitudes and the challenge of stigma. : GELDER. *New Oxford Textbook of Psychiatry volume 1*. Druhé vydání. 2009. Oxford. ISBN 13: 9780199559923.

THORNICROFT & kol. Evidence for effective interventions to reduce mental-health-related stigma and discrimination. *Lancet*. Online, 2016. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26410341/> [cit. 2023-11-10].

THORTON & WAHL. Impact of a Newspaper Article on Attitudes Toward Mental Illness. *Journal of Community Psychology*. Online, 1996. Dostupné z:

[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6629\(199601\)24:1<17::AID-JCOP2>3.0.CO;2-0](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6629(199601)24:1<17::AID-JCOP2>3.0.CO;2-0) [cit. 2023-11-10].

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodjství*. Praha: Portál 2006. ISBN 9788026201908.

URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3563-4.

VOLEK Jarmonír, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora. Mediální studie: východiska a výzvy. *The central and Eastern European Online Library*. Online, 2006. Dostupné z : <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=152423> [cit. 2023-10-10].

WAHL-JORGENSEN a HANITZSCH. *The Handbook of Journalism Studies*. Routledge 2009. ISBN 9781138052895

WINKLER a JANOUŠKOVÁ. Budoucí zdravotnický personál trpí předsudky vůči psychicky nemocným, nová studie to pomáhá měnit. *Národní ústav duševního zdraví*. Online, 2016. Dostupné z: <https://www.nudz.cz/pro-media/tiskove-zpravy/budouci-zdravotnicky-personal-trpi-predsudky-vuci-psychicky-nemocnym-nova-studie-to-pomaha-menit> [cit. 2024-1-10].

ZARUBAVE, Eviatar *Taken for granted: the remarkable power of the unremarkable...* Princeton University Press, 2018. ISBN 9780691177366

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Veronika Čížinská	Razítko podatelny: <table border="1"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">- 6 -09- 2023 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj: 195</td> <td>Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	- 6 -09- 2023 -1-	Čj: 195	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		- 6 -09- 2023 -1-							
Čj: 195		Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2021/2022									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 82895242@fsv.cuni.cz									
Studijní program/specializace: MKPR									
Název práce v češtině: (De)stigmatizace tématu duševního zdraví v mediálním diskurzu mezi roky 2021-2023									
Název práce v angličtině: The (De)stigmatisation of Mental Health in Traditional Media between the Years 2021-2023									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2024									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Tato bakalářská se bude zabývat tématem duševního zdraví a jeho zobrazení v tradičních médiích. Téma duševního zdraví přestalo být pro mé okolí tabu. Moje sociální bublina, jak blízkých tak známých osobností, začala téma duševního zdraví, respektive psychických problému, čím dál tím více skloňovat a téma tak začalo být (pro mé okolí) bez předsudků. Tato práce bude zkoumat tento jev v celorepublikovém kontextu. Přestalo být téma duševního zdraví tabu jen v mé sociální bublině, nebo tento trend lze najít i v masových médiích? Zvýšila média svůj zájem o téma duševního zdraví za posledních pár let? Je duševní zdraví stále plno předsudků a spojeno se strachem a obavou, nebo jsou mediální výstupy spíše informativní, preventivní nebo dokonce osvětové? Cílem této práce tedy je zjistit, jak (a jestli) se za poslední tři roky téma duševního zdraví ve společenské diskurzu změnilo. V práci bude použita obsahová analýza masových médií jako obraz společnosti.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod Anotace / Annotation I. Teoretická část 1. Tradiční média a masová komunikace 2. Rámcování a nastolování agendy 3. Duševní zdraví a koronavirus 4. Duševní x mentální zdraví 1.1. Druhy závažností duševního onemocnění 5. Stereotypizace 6. Stigmatizace II. Empirická část 6. Metodologie 6.1. Definice tématu a formulace výzkumné otázky 6.2. Operacionalizace 6.3. Definování proměnných – kategorií 6.3.1. Internet x celostátní média x regionální média 6.3.2. Tonalita									

- 6.4. Sběr, analýza a interpretace
7. Obsahová analýza
- 7.1. Rok 2021
- 7.2. Rok 2022
- 7.3. Rok 2023
- 7.4. Vyhodnocení všech zkoumaných let
- 7.5. Interpretace výsledků
8. Diskuze
- Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Zpracovávat budu vybraná masová média (televizní zpravodajství, tištěná periodika, internetová periodika a rozhlas) mezi lety 2021 a 2023 z archivu Newton Media.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

V práci bude použita obsahová analýza vybraných mediálních výstupů.

Každý analyzovaný rok si rozdělím do kvartálů. V každém kvartálu každého roku budu zkoumat stejný set klíčových slov. Následně výsledné zmínky roztrídím do kategorií. Jednak roztrídím výsledky dle tonality, jednak podle toho, zda byla zmínka v celonárodním médiu, regionálním či na internetu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

- **ANGELOVA, Milena & KOKALOV, Ivan.(2023) Measures to improve mental health. European Economic and Social Committee** V tomto stanovisku od Evropského hospodářského a sociálního výboru je kladen důraz na závažnost vzrůstajícího počtu duševně nemocných lidí. Tento text mi pomůže definovat aktuální problémy a zkontrastuje výsledný mediální obraz duševního zdraví/onemocnění. Také mi pomůže pochopit vývoj duševního zdraví za doby pandemie koronavirů.
- **BANNER, Natalie. (2013) Mental disorders are not brain disorders. Journal of Evaluation in Clinical Practice**
Autorka tohoto článku popisuje rozdíly mezi mentálními a duševními nemocemi. Fakt, že anglické mental health neznamená mentální zdraví nýbrž to duševní může vést chybné interpretaci a nepochopení. Mentální zdraví není to duševní. Ani v angličtině, ani v češtině, a je klíčové pro tuto práci rozeznat rozdíly.
- **BARTOŠ, Vojtěch & spol. (2020) Dopady pandemie koronaviru na duševní zdraví. Národohospodářský ústav AV ČR**
Studie z prvního roku koronaviru poukazuje na negativní dopad pandemie na duševní zdraví občanů České republiky. V textu je kladen důraz i na genderové či věkové rozdělení obyvatelstva a jejich měnící se duševní stav.
- **GU, Lei & DING, Hongwei. (2023) A bibliometric analysis of media coverage of mental disorders between 2002 and 2022. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology**
V této práci dvojice autorů zkoumala mediální pokrytí duševních onemocnění za posledních 20 let. Z vybraných článků z vybraných zemí dospěli autoři k závěrům, že media negativně ovlivňují veřejné mínění spojené s lidmi s duševními problémy.
- **LIPPMANN, Walter. (2015) Veřejné mínění. Portál**
V této knize se snaží známý filozof Walter Lippmann přiblížit proces vytváření veřejného mínění a upozorňuje zde také na různé jeho aspekty. Kriticky poukazuje na důležitost masových médií v tomto procesu. Zároveň v této knize píše o stereotypizaci, jak a proč podle jeho názoru vzniká.
- **McMCOMBS, Maxwell. (2009) Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění. Portál**
Tato kniha svými myšlenkami navazuje na knihu Waltra Lippmanna. Maxwell McCombs však

svoje koncepty veřejného mínění ještě více prohlubuje a definuje nastolování agendy jako proces, kterým média ovlivňují ono veřejné mínění.

- **NOWKOVÁ, Lucie & spol. (2012) *The Picture of Mental Health/Illness in the Printed Media in Three Central European Countries* *Journal of Health Communication***

V této akademické práci se skupina autorů rozhodla zkoumat vliv médií na duševní zdraví ve vybraných státech centrální Evropy, do která zařadili Českou republiku. Tato práce zkoumá pokrytí v tématu duševních zdraví v tradičních médiích.

- **ROSLING, Hans & spol. (2018) *Faktomluva*. *Jan Melvil publishing***

Faktomluva je kniha o pohledu na svět. V této knize se autoři snaží poukázat na to, že věci co jsou v médiích jen negativně zkreslují realitu a vysvětlit proč tomu tak doopravdy není. V kapitole 6 pak detailněji popsán instinkt zobecnění, který pomáhá vytvářet negativní stereotypy.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

- **JARMAROVÁ, Anna. *Mediální obraz užívání alkoholu v době pandemie COVID-19 v České republice*. Praha, 2022. Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Specializace ve zdravotnictví. Vedoucí práce PhDr. Miroslav Barták, Ph.D.**
- **KUŽELOVÁ, Lucie. *Teorie zdraví s současným mediálním diskurzem*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra sociologie. Mgr. et. Mgr. Pavla Malvotová**
- **LABAJOVA, Alexa. *Stigmatizace osob s duševním onemocněním u studentů pomáhajících profesí*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce Mgr. Andrea Včeláková.**
- **MARŠÍKOVÁ, Jana. *Stigmatizace a sebestigmatizace lidí s duševní poruchou*. Plzeň, 2022. Bakalářská práce. Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta zdravotnických studií. Vedoucí práce Mgr. Petr Moravec.**
- **PILÍŠKOVÁ, Jana. *Duševní zdraví u adolescentů – aktuální problémy v období pandemie COVID-19*. Pardubice, 2022. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Katedra Věd o výchově. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Ilona Ďatko, Ph.D.**
- **PŘEVOROVSKÁ HOREK, Michaela. *Mediální realita pandemie*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra sociologie. Vedoucí práce Mgr. Karel Čada, Ph.D.**
- **ZMĚLÍKOVÁ, Alžběta. *Mediální obraz hnutí Black Lives Matter v České republice*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra Sociologie. Vedoucí práce Mgr. Katarína Aslan.**

Datum / Podpis studenta/ky

6.9.2023...

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Ing. Bc. Petra Koucká, Ph.D.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

6.9.2023

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO VÝTIŠKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.